

TÜRK EĞİTİM SİSTEMİ VE OKUL YÖNETİMİ

EDİTÖR

Prof. Dr. Emine ÖNDER

© Copyright 2024

Bu kitabın, basım, yayın ve satış hakları Akademisyen Kitabevi A.Ş.'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ve/veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Tablo, şekil ve grafikler izin alınmadan, ticari amaçlı kullanılamaz. Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır.

ISBN 978-625-375-207-1
Sayfa ve Kapak Tasarımı Akademisyen Dizgi Ünitesi

Kitap Adı Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi
Yayıncı Sertifika No 47518

Editör Prof. Dr. Emine ÖNDER
ORCID iD: 0000-0001-6912-0383
Baskı ve Cilt Vadi Matbaacılık
Bisac Code EDU000000

Yayın Koordinatörü Yasin DİLMEN
DOI 10.37609/akya.3412

Kütüphane Kimlik Kartı
Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi / ed. Emine Önder.
Ankara : Akademisyen Yayınevi Kitabevi, 2024.
248 s. : şekil, tablo. ; 160x235 mm.
Kaynakça var.
ISBN 9786253752071
1. Eğitim.

GENEL DAĞITIM
Akademisyen Kitabevi A.Ş.

Halk Sokak 5 / A
Yenişehir / Ankara
Tel: 0312 431 16 33
siparis@akademisyen.com

www.akademisyen.com

İÇİNDEKİLER

BÖLÜM 1	EĞİTİMDE TEMEL KAVRAMLAR VE TÜRK EĞİTİM SİSTEMİ... 1
	<i>Ayşe ŞİMŞEK</i>
	<i>Emine ÖNDER</i>
BÖLÜM 2	TÜRK EĞİTİM SİSTEMİNİN ÖRGÜT VE YÖNETİM YAPISI 31
	<i>Sevgi YILDIZ</i>
BÖLÜM 3	TÜRK EĞİTİM SİSTEMİNİN YASAL DAYANAKLARI 51
	<i>Mehmet ULUTAŞ</i>
BÖLÜM 4	YÖNETİM SÜREÇLERİ VE YÖNETİM KURAMLARI 71
	<i>Oksana MANOLOVA YALÇIN</i>
BÖLÜM 5	OKUL ÖRGÜTÜ VE OKUL YÖNETİCİLİĞİ 109
	<i>Gül KURUM TİRYAKİOĞLU</i>
BÖLÜM 6	OKUL YÖNETİMİ VE LİDERLİK 139
	<i>Figen ÇAM TOSUN</i>
BÖLÜM 7	EĞİTİM ÇALIŞANLARI VE EĞİTİM ÇALIŞANLARININ HAK VE SORUMLULUKLARI 153
	<i>Murat POLAT</i>

BÖLÜM 8	OKULDA EĞİTİM ÖĞRETİM İLE İLGİLİ HİZMETLER.....	169
	<i>Ümit DOĞAN</i>	
BÖLÜM 9	OKULDA ÖĞRENCİ İLE İLGİLİ HİZMETLER	189
	<i>Zeynep YILMAZ ÖZTÜRK</i>	
BÖLÜM 10	OKUL, AİLE VE ÇEVRE İLİŞKİLERİ	209
	<i>Mahire ASLAN</i>	
BÖLÜM 11	OKUL İŞLETMESİ VE DENETİMİ	225
	<i>Remzi Burçin ÇETİN</i>	

YAZARLAR

Dr. Öğr. Üyesi Mahire ASLAN

İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi,
Eğitim Bilimleri Bölümü, Rehberlik ve
Psikolojik Danışmanlık AD.

Dr. Remzi Burçin ÇETİN

Milli Eğitim Bakanlığı

Dr. Ümit DOĞAN

Millî Eğitim Bakanlığı

Prof. Dr. Emine ÖNDER

Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi,
Eğitim Bilimleri Bölümü,
Eğitim Yönetimi AD.

Doç. Dr. Zeynep YILMAZ ÖZTÜRK

Gaziantep Üniversitesi, Eğitim
Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü,
Sınıf Eğitimi AD.

Doç. Dr. Murat POLAT

Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi,
Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri
Bölümü, Eğitim Yönetimi AD.

Dr. Ayşe ŞİMŞEK

Milli Eğitim Bakanlığı

Doç. Dr. Gül KURUM

TİRYAKIOĞLU

Trakya Üniversitesi, Eğitim Fakültesi,
Eğitim Bilimleri Bölümü, Eğitim
Yönetimi AD.

Dr. Öğr. Üyesi Figen ÇAM TOSUN

Sinop Üniversitesi Eğitim Fakültesi,
Eğitim Bilimleri Bölümü,
Eğitim Yönetimi AD.

Doç. Dr. Mehmet ULUTAŞ

Aydın Adnan Menderes Üniversitesi,
Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri
Bölümü, Eğitim Yönetimi AD.

Dr. Öğr. Üyesi Oksana

MANOLOVA YALÇIN

Erciyes Üniversitesi, Eğitim Fakültesi,
Eğitim Bilimleri Bölümü, Eğitim
Yönetimi AD.

Dr. Öğr. Üyesi Sevgi YILDIZ

Ordu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi,
Eğitim Bilimleri Bölümü, Eğitim
Yönetimi AD.

EĞİTİMDE TEMEL KAVRAMLAR VE TÜRK EĞİTİM SİSTEMİ

Ayşe ŞİMŞEK ¹
Emine ÖNDER ²

EĞİTİM

İnsanlar, doğduklarında yalnızca biyolojik varlıklar olarak dünyaya gelirler ve hayatta kalabilmeleri için temel içgüdülere sahiptirler. Ancak, toplumsal bir varlık haline gelebilmek, bir bireyin yaşadığı çevrede var olabilmesi ve başarılı bir yaşam sürdürebilmesi için yalnızca biyolojik yetiler yeterli değildir. Doğdukları andan itibaren insanlar çevreleriyle etkileşim kurarak sürekli bir öğrenme sürecine girerler; aile, arkadaşlar ve toplumsal yapıların etkisi altında bilgi, beceri ve değerler edinirler. Bu öğrenme, bilinçli olarak yönlendirilmediğinde kaotik ve düzensiz olabilir, bireyin gelişimi için gereken sistematikliği taşımaz. İşte bu noktada, eğitim devreye girer ve bireylerin bu doğal öğrenme sürecini daha etkili, bilinçli ve amaca yönelik bir şekilde organize eder. Bunun yanı sıra eğitim, bireylerin yaşam boyu karşılaştıkları sorunlarla başa çıkabilme becerisi kazanmalarını, potansiyellerini en üst düzeye çıkarmalarını ve sosyal hayatta etkin bir şekilde yer almalarını da sağlar. Bu nedenle, eğitim sadece bilgi aktaran bir süreç olmanın ötesinde bireyin sosyal, duygusal ve entelektüel gelişimine katkıda bulunan vazgeçilmez bir araçtır. Hem bireysel hem toplumsal gelişimin anahtarı olan eğitim, aynı zamanda toplumların ilerlemesi ve değişen koşullara uyum sağlaması için de gerekli olan temel bir ihtiyaçtır.

Kökene incelendiğinde Türkçe'de eğitim sözcüğünün şekil verme, yönlendirme ve biçimlendirme anlamlarına gelen “eğmek” fiilinden türediği

¹ Dr., Milli Eğitim Bakanlığı, aysesmk1002@gmail.com, ORCID iD: 0000-0002-6230-3969

² Prof. Dr., Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Eğitim Yönetimi AD.,
eonder@mehmetakif.edu.tr, ORCID iD: 0000-0001-6912-0383

KAYNAKLAR

- Akın, U. (2021). Türk eğitim sisteminin amaçları ve temel ilkeleri. U. Akın (Ed.). *Türk eğitim sistemi ve okul yönetimi* (4. baskı, s. 1-26). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Akyüz, Y. (2021). *Türk eğitim tarihi M.Ö.1000-M.S.2021* (34. baskı). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Baofu, P. (2011). The future of post-human education: A preface to a new theory of teaching and learning. Cambridge: Cambridge International Science Publishing.
- Başaran, İ. (1996). *Eğitime giriş*. Ankara: Yargıcı Matbaası.
- Bayram, A. (2021). Eğitim ile ilgili temel kavramlar. V. Sönmez (Ed). *Eğitim bilimine giriş* (16. baskı, s. 1-20). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Bursalıoğlu, Z. (2015). *Okul yönetiminde yeni yapı ve davranış*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Dewey, J. (1938). *Experience and education*. New York: Kappa Delta Pi.
- Doğan, İ. (2004). *Sosyoloji: Kavramlar ve sorunlar* (6. baskı). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Durkheim, E. (1956). *Education and sociology*. Glencoe, IL: Free Press.
- Ertürk, S. (1979). *Eğitimde program geliştirme*. Ankara: Yelken-tepe Yayınları.
- Fidan, N. ve Erden, M. (1998). *Eğitime giriş*. İstanbul: Alkım Yayınları.
- Gökçer, N. ve Gülşen, C. (2016). *Türk eğitim sistemi ve okul yönetimi* (5. baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Gutok, G. L. (2014). *Eğitime felsefi ve ideolojik yaklaşımlar*. Nesrin Kale (Çev.). Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Güneş, F. (2015). Eğitimde temel kavramlar ve çağdaş yönelimler. F. Güneş (Ed). *Eğitim bilimine giriş* (3. baskı, s. 1-22). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Güven, İ. (2017). *Eğitim felsefesi*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Karadağ Yılmaz, R. (2021). Eğitimin Amaçları ve İşlevleri. N. Cemaloğlu ve F. Şahin (Ed.) *Eğitime giriş* (s. 23-51). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Kırkıç, K. A. (2021). Eğitimde temel kavramlar, eğitimin amaçları ve işlevi. S. Hali ve E. Töre (Ed.). *Eğitime Giriş* (3. baskı, s. 1-16). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Kızılloluk, H. (2007). Ekonominin eğitimin amaçları ve içeriği üzerindeki etkileri. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 8(1), s. 21-30.
- Koşar, D. (2019). Eğitimin amaçları ve işlevleri. T. Çalık ve M.M. Arslan (Ed). *Eğitime giriş* (s. 11-40). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Köse, E. (2020). *Öğretmen adayları, öğretmenler ve eğitimciler için eğitimin temeli temel kavramlar*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği (2014, 26 Temmuz). *Resmî Gazete* (Sayı: 29072). 24.08.2024 tarihinde <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=19942&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5> adresinden erişildi.
- Milli Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği (2016, 28 Ekim). *Resmî Gazete* (Sayı: 29871). 25.08.2024 tarihinde https://ogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2016_11/03111224_ooky.pdf adresinden erişildi.
- Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği (2018, 7 Temmuz). *Resmî Gazete* (Sayı: 30471). 30.08.2024 tarihinde <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=24736&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5> adresinden erişildi.
- Milli Eğitim Bakanlığı Özel Öğretim Kurumları Kanunu (2007, 14 Şubat). *Resmî Gazete* (Sayı: 26434). 30.08.2024 tarihinde <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.5580.pdf> adresinden erişildi.
- Milli Eğitim Bakanlığı, (2024). *Milli eğitim istatistikleri örgün eğitim 2023-2024*. Ankara: MEB. 24.08.2024 tarihinde https://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2024_09/30135359_meb_istatistikleri_organ_egitim_2023_2024.pdf adresinden erişildi.

- Milli Eğitim Temel Kanunu (1973, 24 Haziran). *Resmî Gazete* (Sayı: 14574). 20.08.2024 tarihinde <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.1739.pdf> adresinden erişildi.
- Piaget, J. (1972). *The psychology of intelligence*. New York: Routledge.
- Polat Hüsrevşahi, S. (2018). Türk eğitim sisteminin amaçları ve temel ilkeleri. S. Demirdağ (Ed.). *Türk eğitim sistemi ve okul yönetimi* (s. 3-14). Ankara: Nobel yayıncılık.
- Standish, P. (2002). Education without aims? R. Marples (Ed.). *The aims of education* (s. 35-49). London: Taylor & Francis.
- Şimşek, S. (2020). Eğitim ile ilgili temel kavramlar. N. Saylan (Ed.). *Eğitim bilimine giriş* (12. baskı, s. 1-18). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Şişman, M. (2014). *Eğitim bilimine giriş* (12. baskı). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Tezcan, M. (2024). *Eğitim sosyolojisi* (23. baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Türk Dil Kurumu [TDK], (2024). *Genel Türkçe sözlük*. 18.08.2024 tarihinde <https://sozluk.gov.tr/> adresinden erişildi.
- Ünsal, S. ve Gökdaş, A. (2020). Eğitimin işlevlerinin gerçekleşme düzeylerinin öğretmen algılarına göre incelenmesi. *Cumhuriyet Uluslararası Eğitim Dergisi*, 9(4), 1133-1157. <https://doi.org/10.30703/cije.675779>
- Ünsal, S., Bağçeci, B., Meşe, N. N. ve Korkmaz, F. (2015). Eğitimin işlevlerini değerlendirme ölçeği: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Adıyaman Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5(2), 245-265. <https://doi.org/10.17984/adyuebd.26853>
- Yavuz, H. (2018). *Eğitim Sosyolojisi: Kavramlar, Kuramlar, Uygulamalar*. Nobel Yayıncılık.
- Yıldız, R. (2006). Eğitimin işlevleri. Ş. Erçetin ve N. Tozlu (Ed). *Eğitim bilimine giriş* (s. 271-308). Ankara: Hegem yayınları.
- Yılmaz, F. (2017). Eğitime ilişkin temel kavramlar. F. Susar Kırmızı ve N. Duban (Ed). *Eğitim bilimine giriş* (2. baskı, s. 1-27). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Yılmaz, S. ve Sarpkaya, R. (2019). Eğitimin temel kavramları. A. Tanrıöğen ve R. Sarpkaya (Ed.). *Eğitim bilimine giriş* (8. baskı, s. 1-38). Ankara: Anı Yayıncılık.

TÜRK EĞİTİM SİSTEMİNİN ÖRGÜT VE YÖNETİM YAPISI

Sevgi YILDIZ ¹

GİRİŞ

“Sistem” kavramı, sosyoloji alanında Émile Durkheim ve Talcott Parsons gibi önemli düşünürlerin çalışmalarıyla gündeme gelmiştir. Ancak sosyal çalışmalar alanında bu kavram, biyoloji ve psikoloji gibi farklı disiplinlerden de beslenerek daha geniş bir anlam kazanmıştır. Özellikle biyolog Ludwig von Bertalanffy’nin sistemler teorisi ve sosyal psikolog Uri Bronfenbrenner’in ekolojik sistemler kuramı, sosyal çalışmalarda önemli bir yer edinmiştir. Bu kuramlar, insanların birbirleriyle ve çevreleriyle olan ilişkilerini, bir bütün olarak ele alarak daha iyi anlaşılmasını amaçlamaktadır. Bu sayede, sosyal çalışmacılar, farklı disiplinlerden yararlanarak karmaşık sosyal sorunlara daha kapsamlı çözümler üretebilmektedir (Friedman ve Allen, 2014).

Sistem teorisinden önce mevcut yaklaşımlar karmaşık sistemleri basit bileşenlere ayırarak anlamaya çalışan indirgemeci yaklaşımı benimsemekteydi. Oysa sistem teorisi, canlı organizmaları ve diğer sistemleri, içinde bulundukları çevreyle olan ilişkileri ve birbirleriyle olan etkileşimleri göz önünde bulundurarak bir bütün olarak ele almaktadır. Bertalanffy (1972) bu temel varsayımı ile, bir sistemin sadece parçalarının toplamından ibaret olmadığını, parçalar arasındaki ilişkilerin ve etkileşimlerin de önemli olduğunu vurgulamaktadır. Bu anlayış, indirgemeci yaklaşımlara karşı çıkarken, sistemlerin karmaşıklığı ve ortaya çıkan özelliklere dikkat çekmektedir (Bertalanffy, 1972). Sistemler teorisinin ortaya çıkmasıyla birlikte, “açık ve kapalı sistemler”, “entropi”, “sınır”, “homeostaz”, “girdi”, “çıkıtı” ve “geri bildirim” gibi yeni kavramlar bilim

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Ordu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Eğitim Yönetimi AD., sevgiyildiz@odu.edu.tr, ORCID iD: 0000-0003-1116-7896

üstü bir akademik organ haline gelmiştir (ÜAK, 2024). ÜAK akademik bir organ olup aşağıdaki görevleri yapmaktadır (ÜAK, 2024):

1. Yükseköğretim planlaması çerçevesinde, üniversitelerin eğitim- öğretim, bilimsel araştırma ve yayım faaliyetlerini koordine etmek, uygulamaları değerlendirmek, Yükseköğretim Kuruluna ve üniversitelere önerilerde bulunmak,
2. Teşkilat ve kadro yönünden ve Yükseköğretim Kurulu kararları doğrultusunda üniversitelerin öğretim üyesi ihtiyacını karşılayacak önlemleri teklif etmek,
3. Üniversitelerin tümünü ilgilendiren eğitim- öğretim, bilimsel araştırma ve yayım faaliyetleri ile ilgili yönetmelikleri hazırlamak veya görüş bildirmek,
4. Aynı veya benzer nitelikteki fakültelerin ya da üniversitelere veya fakültelere bağlı diğer yükseköğretim kurumlarının eğitim- öğretimine ilişkin ilkeler ve süreler arasında uyum sağlamak,
5. Doktora ile ilgili esasları tespit etmek ve yurt dışında yapılan doktoraları, doçentlik ve profesörlük unvanlarını değerlendirmek,
6. Doçentlik başvurularında ilgili bilim veya sanat alanında jüriler oluşturarak adayların yayın ve çalışmalarını Yükseköğretim Kurulu tarafından belirlenen esas ve usuller kapsamında değerlendirip, yeterli yayın ve çalışmaya sahip olan adaylara doçentlik unvanı vermek,

KAYNAKLAR

- Başaran, İ. E. (2006). *Eğitim sistemi ve okul yönetimi*. Ekinoks.
- Bertalanffy, L. von. (1972). The history and status of general systems theory. *Academy of management journal*, 15(4), 407-426.
- Friedman, B. D. ve Allen, K. M. (2014). Systems theory. In *Essentials of clinical social work* (Ed. Jerrold R. Brandell). Publisher: Sage https://www.sagepub.com/sites/default/files/upm-binaries/32947_Chapter1.pdf
- MEB (2024). *Türk Milli Eğitim Sistemi*. https://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2024_02/01170546_turk_milli_egitim_sistemi_190124.pdf
- MEB (2015). *Türk Eğitim Sistemi ve Ortaöğretim*. https://ogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_06/13153013_TES_ve_ORTAYYRETYM_son10_2.pdf
- Millî Eğitim Bakanlığı Tebliğler Dergisi (Mart 2024). Millî Eğitim Şûrası Yönergesi. Sayı: E-67951427-10.03-98252201. https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2024_03/23102740_sura_yonergesi.pdf
- Millî Eğitim Temel Kanunu. (1973). Resmi Gazete. Yayın tarihi: 24.06.1973. Sayısı: 14574. Numarası: 1739. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.1739.pdf>

- Resmî Gazete (2018). 10.07.2018 tarihli 30474 sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi 1 Numaralı Sayısı. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat-metin/19.5.1.pdf>
- Sezen Gültekin, G. ve Yıldız, S. (2023). Sistem olarak eğitim ve Türk eğitim sisteminin yapısı ve özellikleri. *İçinde Eğitime giriş*. (Ed. Ü. Dilekçi). Pegem yayıncılık.
- ÜAK (2024). *Hakkımızda*. <https://www.uak.gov.tr/hakkimizda/kurul>
- YÖK (2024). *Tarihçe*. <https://www.yok.gov.tr/kurumsal/tarihce>
- YÖKAK (2023). *Hakkımızda*. <https://yokak.gov.tr/hakkinda>

TÜRK EĞİTİM SİSTEMİNİN YASAL DAYANAKLARI

Mehmet ULUTAŞ¹

EĞİTİMLE İLGİLİ KAVRAMLAR

Eğitim, toplumun gelişimini sağlayan en önemli unsurlardan biridir. Eğitimdeki başarı, bireylerin bilinçli ve donanımlı hale gelmesiyle toplumun her kesimine olumlu yansır ve bu toplumsal kalkınmayı beraberinde getirir. Eğitimli bireylerin oluşturduğu toplumlar, sosyal, ekonomik ve kültürel alanlarda daha güçlü hale gelir, demokratik değerleri benimser ve sürdürülebilir bir gelecek için çözüm üretebilir. Bu açıdan eğitim, sadece bireyleri değil, tüm toplumu ileriye taşıyan ve diğer sistemlerin de başarısını destekleyen bir yapıdır.

Eğitimin en yaygın ve bilinen tanımlarından biri, “Eğitim, bireyde kendi yaşantısı yoluyla kasıtlı ve istenen davranış değişiklikleri meydana getirme sürecidir” (Ertürk, 1972) şeklindedir. Bu tanım, eğitimin özünü etkili bir şekilde ifade eder. “Kendi yaşantısı yoluyla” ifadesi, eğitimin ezberci bir anlayışa dayanmadığını, aksine bireyin deneyimlerinin üzerine inşa edildiğini ve bu süreçte davranış değişikliğinin kendini gösterdiğini vurgular. “Kasıtlı ve istenen davranışlar” ise toplumun bireyden beklediği davranışları ifade eder ve bu durum, eğitimin yasal bir çerçeveye oturtulmasını simgeler. Bu tanımın en önemli boyutu, eğitimin bir süreç olarak kabul edilmesidir; bu süreç, doğumdan ölüme kadar devam eder. Bireylerin yaşamları boyunca sürekli olarak kendilerini geliştirmeleri beklenir. Bu gelişim, bireylerin kendilerini bulmalarına ve hayatın zorluklarıyla başa çıkmalarına yardımcı olur. Ayrıca, eğitimin sürecinin doğumdan önce, yani bir bireyin anne-baba

¹ Doç. Dr., Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Eğitim Yönetimi AD., mehmet.ulutas@adu.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-6539-2039

eylemlerin tüm boyutlarıyla incelenmesini ifade eder. Bu süreçte, ilgili eylemlerin nedenleri, sonuçları ve bu eylemlerle ilgili bireylerin sorumlulukları detaylı bir şekilde araştırılır. Soruşturmanın temel amacı, suç unsurları tespit edildikten sonra bu suçlara karşılık gelen cezaların adil ve uygun bir şekilde verilmesidir (Özmen ve Şahin, 2010). Bu bağlamda, soruşturma süreci, sadece cezalandırma değil, aynı zamanda çalışanların davranışlarını iyileştirme ve kurum içindeki disiplini sağlama açısından da büyük önem taşımaktadır. Böylece, kamu hizmetinin kalitesi artırılmakta ve kamu güveni yeniden tesis edilmektedir.

KAYNAKLAR

- Aktaş, M. (2015). Demokrasi kavramına eleştirel bir bakış. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(1), 87-105. <https://doi.org/10.18506/anemon.92965>.
- Aybay, A. ve Aybay, R. (2006). *Hukuka giriş* (3. Baskı). Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Bilge, N. (1986). *Hukuk başlangıcı- Hukukun temel ilkeleri*. Turhan Kitabevi.
- Boz, S. S. (2017). Memur disiplin hukukuna hakim olan temel ilkeler. *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 25(2), 15-41. <https://doi.org/10.15337/suhfd.336914>.
- Bucaktepe, A. (2015). Disiplin makamlarının disiplin cezası verme yetkileri üzerine bir değerlendirme. *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 19(2), 199-224.
- Büyük, C. (2010). Yasama Yürütme Yargı: Platon'dan Montesquieu'ya Devletin Fonksiyonlarına Genel Bir Bakış. *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi* 10(1), 159-170.
- Can, H. ve Güner, S. (2006). *Hukukun temel kavramları* (3. Baskı). Arıkan Yayıncılık.
- Çocuk Hakları. (2024, 11 Aralık). In Wikipedia. https://tr.wikipedia.org/wiki/%C3%87ocuk_haklar%C4%B1
- Erden, M. (2008). *Eğitim bilimlerine giriş* (2. Baskı). Arkadaş Yayınları.
- Ertürk, S (1972). *Eğitimde program geliştirme*. Yekentepe Yayınları.
- Gözler, K. (2007). *Devletin genel teorisi*. Ekin Kitabevi Yayınları.
- Gözübüyük, A. Ş. (2007). *Hukuka giriş ve hukukun temel kavramları* (26. Baskı). Turhan Kitabevi.
- Karaman Kepenekçi, Y. (2007). Eğitim bilimine giriş. M. D. Karslı (Ed.), *Eğitimin hukuki temelleri* (ss. 51-76). Pegem A Yayıncılık.
- Karslı, M. D. (Ed.) (2007). *Eğitim bilimine giriş*. Pegem A Yayıncılık.
- Maslow, A.H. (1943). A theory of human motivation. *Psychological Review*, 50, 370-396.
- Mevzuat, (2022). <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.1739.pdf>.
- Müftü, G. (2001). Çocukların hakları, *Milli Eğitim Dergisi*. 151.
- Özkan, Y. ve Purutçuoğlu, E. (2011). Çocuk hakları: Haklarla gelişen çocuk yoksulluğu, *e-Journal of New World Sciences Academy*. 6(2).
- Özmen, F., ve Şahin, Ş. (2010). İlköğretim müfettişlerinin soruşturma görevi yerine getirirken karşılaştıkları sorunlar. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi* 15, 92-109.
- Öztan, B. (2002). *Medeni hukukun temel kavramları*. Turhan Kitabevi.
- Ulutaş, M. (2022). Sınıf yönetimi. S. Çelik ve B. Ulusoy (Eds.). *Sınıfın sosyal ve psikolojik özellikleri* (ss. 99-124). Lisans Yayıncılık.
- Ünal, A. ve Sarpkaya, R. (2021). *Eğitim hukuku: Herkese nitelikli eğitim* (2. Baskı). Anı Yayıncılık.
- Zevkililer, A. (1992). *Medeni hukuk*. Savaş Yayınları.

YÖNETİM SÜREÇLERİ VE YÖNETİM KURAMLARI

Oksana MANOLOVA YALÇIN¹

GİRİŞ

Bu bölümde öncelikle *kuram*, *örgüt* ve *yönetim* kavramları tanımlanmıştır. Daha sonra *yönetim süreçleri* açıklanmıştır. Son olarak da *yönetim kuramları* tarihsel süreç içerisinde ele alınıp betimlenmiştir.

Kuram, en basit tanımıyla sosyal gerçeklerin sadeleştirilmiş bir temsilcisi olarak tanımlanabilir. Başka bir ifadeyle kuram, sosyal olayların nasıl gerçekleşeceğine ilişkin tahmin veya bu olayların arasındaki bağlantıları açıklayan hipotezler toplamıdır. Balcı'nın (2021) da belirttiği gibi hipotez ile kuram arasındaki temel fark, hipotezde iki olay ya da değişken arasında bağlantı söz konusudur. Kuramda ise, ikiden fazla olay, değişken veya sorun arasındaki bağlantılar konu edinilir. Dolayısıyla kuram, birden fazla hipotezden oluşan bir kavram olarak da tanımlanmaktadır. Ayrıca kuram da hipotezler gibi uygulamada sınanabilir olmalıdır. Bu bağlamda kuramlar değişme ve gelişme özellikleri barındırmaktadır.

Sezer ve Akan (2016) kuramı, bir olguyu anlamak, açıklamak ve daha sonra uygulamak için geliştirilen bilimsel bir düşünce sistemi olarak tanımlarlar. Hoy ve Miskel (2010) kuram ile uygulamayı üç açıdan ilişkilendirir: 1) Kuram uygulamacı açısından önemli bir bilimsel kaynak olmalıdır, 2) Kuramlaştırma içerisinde uygulama sürecinde ortaya çıkan olayları çözüme yönelik bir yaklaşım geliştirilir, 3) Kuram sonuca bağlı karar verme noktasında yine uygulayıcılara yol gösterici bir görev görmelidir. Böylece bilimsel yaklaşım

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Erciyes Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Eğitim Yönetimi AD.
oksanyalcalin@erciyes.edu.tr, ORCID iD:0000-0001-5215-2717

sadakatini sağlar.

3. *Kararlarda fikir birliği ve sorumluluk*: Çalışanlar teşvik edilir ve örgütsel karar alma sürecine katılmaları beklenir. Dolayısıyla başarı veya başarısızlığın sorumluluğu bir kişide değil tüm grupta olacaktır.
4. *Genel uzmanlık*: İşgören daha fazla karar verme sorumluluğuna sahip olduğundan ve örgütün tüm yönlerini ve süreçleri ile ilgili genel uzmanlığa sahip olmalıdır. Ancak yine de işgörenlerin uzmanlaşmış kariyer sorumluluklarına sahip olması beklenir.
5. *Çalışanların mutluluğuna ve refahına özen gösterme*: Örgüt, işgörenlerin ve ailelerinin sağlığı ve mutluluğu için gerçekten bir endişe duyar. Mutluluğu ve refahı teşvik etmeye yardımcı olacak önlemler alır ve programlar oluşturur.
6. *Resmi önlemlerle birlikte gayri resmi denetim*: Çalışanlar görevlerini uygun gördükleri şekilde yerine getirme hakkına sahiptir ve yönetim buna müdahale etmez. Ancak, işin kalitesini ve performansını değerlendirmek için resmi önlemler alınmalıdır.
7. *Bireysel sorumluluk*: Örgüt bireysel katkıları tanır, ancak bunu her zaman bir bütün olarak ekip bağlamında yapar.

Yukarıda sıralanan özelliklerden de anlaşıldığı gibi, Z kuramı, işgörenlerin uzmanlardan ziyade genel uzmanlar olmalarına yardımcı olma ihtiyacını vurgular. İş rotasyonu ve sürekli öğrenmeyi, işgörenlerin örgüt ve süreçleri hakkındaki bilgilerini artırmanın ve farklı beceri ve yetenekler geliştirmenin bir aracı olarak görür. Çalışanlara eğitimlerini tamamlamaları, pozisyon değiştirmeleri ve örgüt süreçlerinin inceliklerini öğrenmeleri için çok daha fazla zaman verildiğinden, terfiler daha yavaş olma eğilimindedir. Uzun zaman diliminin arkasındaki mantık, örgüte fayda sağlayan daha bağlı, sadık ve tutarlı bir işgücü geliştirmeye yardımcı olmasıdır. İşgörenler de aynı örgüt içinde kariyerlerini tam olarak geliştirebilmektedirler. İşgörenler daha üst yönetim kademelerine yükseldiklerinde, diğer işgörenleri benzer şekilde 'yetiştirmek', eğitmek ve geliştirmek için Z kuramını kullanmaları beklenir.

KAYNAKLAR

- Aydın, İ. (2020). *Öğretimde denetim*. (8. Baskı). Pegem Akademi.
- Aydoğan, İ. (2013). Örgüt ve yönetim kuramları. N. Can (Ed.), *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi* içinde (s.1-32). Pegem Akademi.
- Bakan, İ. (2011). *Çağdaş yönetim yaklaşımları: İlkeler, kavramlar ve yaklaşımlar*. Beta Basım Yayım Dağıtım.
- Balci, A. (2005). *Açıklamalı eğitim yönetimi terimleri sözlüğü*. Pegem Akademi.

- Balyer, A. (2019). *Eğitim yönetiminde yeni yaklaşımlar*. Anı Yayıncılık.
- Baransel, A. (1993). *Çağdaş yönetim düşüncesinin evrimi*. Avcıol Basım Yayım Dağıtım.
- Barutçugil, İ. (2004). *Stratejik insan kaynakları yönetimi*. Kariyer Yayıncılık.
- Başaran, İ. E. (1992). *Yönetimde insan ilişkileri, yönetsel davranış*. Gül Yayınevi.
- Başaran, İ. E. (2000). *Yönetim*. Gül Yayınevi.
- Başaran, İ. E. (2006). *Türk eğitim sistemi ve okul yönetimi*. Ekonos Yayınları.
- Bateman, T. S., & Snell, S. A. (2007). *Management: Leading and collaborating in a competitive World*. (7th Edition). McGraw-Hill/Irwin.
- Bengisu, M. (2007). Yüksek eğitimde toplam kalite yönetimi. *Journal of Yasar University*, 2(7), 739-749.
- Bennett, M. (2024). *10 common barriers to effective communication*. Niagara İnstitute.
- Berisha Shaqiri, A. (2014). Management information system and decision-making. *Academic Journal of Interdisciplinary Studies*, 3(2), 19-23. Doi:10.5901/ajis.2014.v3n2p19
- Bryson, J. M. (1988). A Strategic planning process for public and non-profit organizations. *Long Range Planning*, 21(1), 73-81.
- Bursalıoğlu, Z. (2010). *Okul yönetiminde yeni yapı ve davranış*. (15. Baskı). Pegem Akademi.
- Bursalıoğlu, Z. (2005). *Eğitim yönetiminde teori ve uygulama*. (8. Baskı). Pegem Yayıncılık.
- Certo, S. C., & Certo, S. T. (2006). *Modern management*. (10th Edition). Pearson Prentice Hall.
- Çelik, V. (1997). Eğitim yönetiminde kuramsal gelişmeler. *Eğitim Yönetimi*, (1), 31-43.
- Çelik, V. (2011). Yönetim ve liderlik kuramları. V. Çelik (Ed.) *Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi* içinde. (s. 75-99). Pegem Akademi.
- Çelik, V. (2000). *Okul kültürü ve yönetimi*. Pegem A Yayıncılık.
- David F. R. (2005). *Strategic management: Concepts and cases*. Pearson Prentice Hall.
- Davys, A., & Beddoe, L. (2021). *Best practice in professional supervision. A guide for the helping professions*. (2. Edition). Jessica Kingsley Publishers.
- Demirci, E. (2016). Yönetim düşüncesinin gelişim ve güncel yaklaşımlar. N. Zeytinoğlu (Ed.), *Yönetim ve Organizasyon* içinde (s. 24-43). Anadolu Üniversitesi Yayını. No.3419.
- Demirtaş, H. (2013). Okul örgütü ve yönetimi. R. Sarpkaya (Ed.) *Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi* içinde (s. 89-140). Anı Yayıncılık.
- Denisova, E., Krivtsova, D., Komnatnaya, Y., & Androsova, A. (2019). The coordination as a tool for providing rational operation control systems in the context of the controlling process. *Russian Journal of Entrepreneurship*, 20(2), 575-592. Doi: 10.18334/rp.20.2. 39965.
- Dönmez, B. (2013). Motivasyon. S. Özdemir (Ed.) *Eğitim Yönetiminde Kuram Ve Uygulama* içinde (ss. 185-229). Pegem Akademi.
- Düren, A. Z. (2000). *2000'li yıllarda yönetim*. Alfa Yayınları.
- Eren, E. (2011). *Yönetim ve organizasyon*. Beta Yayınları.
- Fayol, H. (1949). *General and industrial management*. Sir Isaac&Sons. <https://ia904707.us.archive.org/22/items/in.ernet.dli.2015.13518/2015.13518.General-And-Industrial-Management.pdf>.
- Fells, M. J. (2000). Fayol stands the test of time. *Journal of Management History*, 6(8), 345-360. Doi:10.1108/13552520010359379
- Ghosh, P. P. (2021). *Principles and practices of management*. University Science Press.
- Goncharenko, K. (2020). Factors and terms of acceptance management decisions. *Мировая Hayka*, 1(34), 158-160. <https://cyberleninka.ru/article/n/factory-i-usloviya-prinyatiya-upravlencheskih-resheniy/viewer>
- Gregg, R. T. (1957). *The administrative process in administrative behavior in education*. Roald F. Campbell ve Russell T. Gregg (Eds.). Harper ve Brothers.
- Griffin, R. W. (2012). *Management*. OH: South-Western Cengage Learning.
- Gulick, L., & Urwick, L. (Eds.) (1937). *Papers on the science of administration*. Institute of Public Administration Columbia University. <https://dn720003.ca.archive.org/0/items/papersons->

- cience00guli/paperscience00guli.pdf
- Gürer, H. (2006). Stratejik planlamanın temelleri ve Türk kamu yönetiminde uygulanmasına yönelik öneriler. *Sayıştay Dergisi*, 63, 91-105.
- Hashem, T. N., & Algirem, A. A. (2018). The role of restructuring in enhancing the information experience. *European Journal of Business and Social Sciences*, 7(2), 1-12. <http://www.ejbss.com/recent.aspx/>
- Hoy, W. K., & Miskel, C. K. (2012). *Eğitim yönetimi, teori, araştırma ve uygulama*. (Çev. Ed. Selahattin Turan). Nobel Yayınları. (Yedinci baskıdan çeviri).
- Jelani, F., & Nordin, N. S. (2019). Barriers to effective communication at the workplace. *Journal of Modern Language and Applied Linguistics*, 3(2), 7-18. Doi: 10.24191/ijmal.v3i2.
- İpek, C. (2019). Yönetim teorileri. H. B. Memduhoğlu ve K. Yılmaz (Ed.), *Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi* içinde. (s. 123-170). Pegem Akademi.
- Karakütük, K. (2021). *Eğitim planlaması*. 6. Baskı. Pegem Akademi.
- Karip, E. (2004). Yönetim biliminin alanı ve kapsamı. Y. Özden (Ed.), *Eğitim ve Okul Yöneticiliği El Kitabı*. Pegem A Yayıncılık.
- Katz, D., & Kahn, R. L. (1977). *Örgütlerin toplumsal psikolojisi* (Çev. H. Can ve Y. Bayar). TO-DAİE Yayınları.
- Keskin, H., Akgün, A. E., & Koçoğlu, İ. (2016). *Örgüt teorisi*. Nobel Akademik Yayıncılık.
- Kocamış, T. U. (2016). Toplam kalite yönetimi ve iç denetimin toplam kalite yönetimindeki rolü. *İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2016(1), 1-21.
- Kondakçı, Y., & Zayim, M. (2020). Yönetim süreçleri. S. Özdemir (Ed.), *Eğitim Yönetiminde Kuram ve Uygulama* içinde (s.9-62). Pegem Akademi.
- Koteen, J. (1989). *Strategic management in public and nonprofit organizations: Thinking and acting strategically on public concerns*. Praeger.
- Kozioł-Nadolna, K., & Beyer, K. (2021). Determinants of the decision-making process in organizations. *Procedia Computer Science*, 192(6), 2375-2384. Doi:10.1016/j.procs.2021.09.006.
- Kula, S., & Çakar, B. (2015) Maslow ihtiyaçlar hiyerarşisi bağlamında toplumda bireylerin güvenlik algısı ve yaşam doyumu arasındaki ilişki. *Bartın Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, 6(12), 191-210.
- Lawrence, P. R., & Lorsch, J. W. (1967). Differentiation and integration in complex organizations. *Administrative Science Quarterly*, 12(1), 1-47. Sage Publications.
- Lawrence, L. (2021). *Strategies for leaders to break down organizational communication barriers*. China University Of Mining And Technology. Doi:10.2139/ssrn.3983010
- Llewellyn Thomas, H. A., & Trafford Crump, R. (2013). Decision support for patients: values clarification and preference elicitation. *Medical Care Research and Review*, 70(1) 50-79. Doi: 10.1177/1077558712461182.
- Lunenburg, F. C., & Ornstein, A. C. (2013). *Eğitim yönetimi*. (Çev. Ed. G. Arastaman). Nobel.
- Maslow, A.H. (1962). *Toward a psychology of being*. D Van Nostrand.
- Merkulov, V. M. (2021). Классификация и объем задач координации деятельности и поведения в организации. *Управленческое консультирование*, 11, 33-39. Doi: 10.22394/1726-1139-2021-11-33-39.
- Mescon, M.H., Albert, M. & Khedourie, F. (1988). *Fundamentals of management*. Harper & Row.
- Mintzberg, H. (1994). *Grandeur et decadence de la planification stratégique*. Dunod.
- Musheke, M. M., & Phiri, J. (2021). The Effects of Effective Communication on Organizational Performance Based on the Systems Theory. *Open Journal of Business and Management*, 9(2), 659-671. Doi: 10.4236/ojbm.2021.92034.
- Nartgün, S. S. (2004). Öğrenen örgütlerde strateji ve planlama. K. Demir ve C. Elma (Ed.), *Öğrenen Örgütler* içinde (s.161-194). Sandal Yayıncılık.
- Okhuysen, G. A., & Bechky, B. A. (2009). Coordination in organizations: An integrative perspective. *The Academy of Management Annals*, 3(1), 463-502. Doi:10.1080/19416520903047533.

- Omalaja, M. A., & Eruola, O. A. (2011). Strategic management theory: Concepts, analysis and critiques in relation to corporate competitive advantage from the resource-based philosophy. *Economic Analysis*, 44, 59-77. <https://www.library.ien.bg.ac.rs/index.php/ea/article/view/194/190>.
- Ouchi, G. (1982). *Theory Z*. Avon Books.
- Pratt, M.K. (2023). *Total quality management (TQM)*. The TechTarget.
- Robbins, S. P., & Judge, T. A. (2013). Algılama ve bireysel karar alama. İ. Erdem (Çev. Ed.), *Örgütsel Davranış* içinde (s. 167-202). (Çev. Erdost Çolak, E.). Nobel Yayınları. (14.cü baskıdan çeviri).
- Robbins, S. P., Decenzo, D. A., & Coulter, M. (2013). *Yönetimin esasları: Temel kavramlar ve uygulamalar* (Çev. A. Ögüt). Nobel Yayınları.
- Sarpkaya, P. Y. (2013). Yönetim kuramları ve eğitime yansması. R. Sarpkaya (Ed.), *Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi* içinde (s. 142-174). Anı Yayıncılık.
- Sezgin Nartgün, Ş. (2020). Denetime giriş. *Eğitimde Denetim ve Değerlendirme* içinde (s. 41-58). Pegem Akademi.
- Sezer, Ş., & Akan, D. (2016). Okul müdürlerinin yönetsel özellikleri ve yönetim stillerinin yönetim kuramları açısından değerlendirilmesi. *Anadolu Eğitim Liderliği ve Öğretim Dergisi*, 4(2), 15-32.
- Shewhart, W. A. (1931). *Economic control of the quality of manufactured products*. ASQ Quality Press.
- Sridhar, M. S. (2016). *Schools of management. thought*, Retrieved from: <https://www.researchgate.net/publication/224952289>. (Accessed: 06-10-2024).
- Şimşek, Ş. (1995). *Yönetim ve organizasyon*. Damla Matbaacılık.
- Şimşek, M. Ş., & Çelik, A. (2018). *Yönetim ve organizasyon*. 20. Baskı. Eğitim Yayınevi.
- Tortop, N., İşbir, E. G., Aykaç, B., Yayman, H., & Özer, M. A. (2010). *Yönetim bilimi*. Nobel Yayıncılık.
- Taymaz, H. (2010). *Eğitim sisteminde teftiş*. (Geliştirilmiş 7. Baskı). Pegem Akademi.
- Üçok, T. (1993). *Yönetim ilkeleri*. Gazi Büro Kitabevi.
- Üzün, C. (2000). *Stratejik yönetim ve halkla ilişkiler*. Eylül Yayınları.
- Yalçınkaya, M. (2002). Açık sistem teorisi ve okula uygulanması. *G.Ü. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(2), 103-116.
- Yıldırım, B. (2008). Yönetim süreçleri. V. Çelik (Ed.), *Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi* içinde (s. 171-195). Pegem Akademi.
- Yılmaz, K. (2019). Yönetim süreçleri. H. B. Memduhoğlu ve K. Yılmaz (Ed.), *Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi* içinde (s. 171-195). Pegem Akademi.
- Yukl, G., & Tracey, J. B. (1992). Consequences of influence tactics used with subordinates, peers, and the boss. *Journal of Applied Psychology*, 77(4), 525-535.
- Yukl, G., Falbe, C.M., & Youn, J.Y. (1993). Patterns of influence behaviour for managers. *Group & Organization Management*, 18(1), 5-28.
- Xinyu, Z. (2023). The impact of internal and external coordination on organizational performance. *Journal of Enterprise and Business Intelligence*, 3(1), 23-32. Doi:10.53759/5181/JEBI202303003.

OKUL ÖRGÜTÜ VE OKUL YÖNETİCİLİĞİ

GÜL KURUM TİRYAKIOĞLU¹

GİRİŞ

Eğitim bir toplumun sahip olduğu insan gücünü yeniden yapılandırarak geleceğini kontrol etme girişimidir. Bu girişim formal olarak toplumsal bir kurum olan okullarda gerçekleştirilmektedir. Okulun yönünü tüm toplumsal kurumlar belirlemektedir. Okulun etkili şekilde işleyebilmesi için toplumun bir bütün olarak eğitim sürecini dikkate alması gerekmektedir (Aydın, 2014, s. 155). Okulun ortaya çıkmasında en büyük etkenlerden biri yazının icat edilmesi ve toplumda okuma-yazmanın yaygınlaşması olarak kabul edilmektedir. Okul öğrencileri önceden belirlenmiş eğitsel amaçlara ulaştırmak için ihtiyaç duyulan bilgi, beceri ve tutumu planlanan şekilde ve sürede kazandıran örgüttür (Başaran 2013, s. 103). Özdemir (2018) de okul kavramını eğitsel etkinliklerin sistematik ve düzenli şekilde yürütülmesi için tasarlanmış eğitim ortamı olarak ifade etmektedir. Etimolojik olarak ise okul kavramı Türkçede oku fiilinden türetilmiştir. Okulun Arapça karşılığı *mektep* yazma yeri, yazıhane anlamına gelirken, İngilizce karşılığı *school* eski İngilizce bir terim olan *scol* sözcüğünden türetilmiştir. *Scol* sözcüğü Latince öğretmen ve öğrencilerin toplandığı öğretim yeri anlamında *schola* sözcüğünden türetilmiştir. Özdemir'in (2018) belirttiği üzere okul doğuda İslam medeniyetinde yazma yeri olarak görülürken, batıda Avrupa ülkelerinde öğrenen ve öğretmenin bir araya geldiği eğitim ortamı şeklinde düşünülmüştür.

Tarihsel açıdan ele alındığında okulun milattan önceki dönemlerde yazıyı icat eden Sümerler ile birlikte ortaya çıktığı kabul edilmektedir. Sümerler yazıyı gelecek nesillere öğretmek amacıyla *edubba* adı verilen okullar açmıştır.

¹ Doç. Dr., Trakya Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Eğitim Yönetimi AD., gulkurum@trakya.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-8686-7339

KAYNAKLAR

- Akkaş Baysal, E., & Ocak, G. (2020). Covid-19 salgını sonrasında okul kavramındaki paradigma değişimine ve okulların yeniden açılmasına ilişkin öğretmen görüşleri. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 18(2), 676-705.
- Akyüz, Y. (2021). *Türk eğitim tarihi* (34. baskı). Pegem Akademi.
- Alkan, A. (2021). Danimarka eğitim sistemi. A. Balcı (Ed.), *Karşılaştırmalı eğitim sistemleri* (123-138). Pegem Akademi.
- Altunay, E., & Erol, E. (2023). School leadership during and post-COVID-19 in the context of school repositioning. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 13(1), 1-33. <https://doi.org/10.18039/ajesi.1109319>
- Aslan, G. (2021). Türkiye Eğitim Sisteminin Örgütsel ve Yönetimsel Yapısı. A. Ç. Sağlam (Ed.), *Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi* (31-57). Nobel Akademi.
- Aydın, İ. (2016). *Akademik etik*. Pegem Yayıncılık.
- Aydın, İ. (2012). *Alternatif Okullar* (4. Basım). Pegem Yayıncılık
- Aydın, M. (2014). *Eğitim yönetimi* (10. Baskı). Gazi Yayınevi.
- Aydın, O., Dursun, B., Aydın, F. D. & Kahraman, B. (2023). Göreve yeni başlayan okul yöneticilerinin karşılaştıkları sorunlar ve çözüm önerileri, *Journal of Social, Humanities and Administrative Sciences*, 9(68):3428-3434. DOI: <http://dx.doi.org/10.29228/JOSH.AS.71836>
- Baker, C. (1991). *Zorunlu Eğitime Hayır* (Çev. A. Sönmezay). Ayrıntı Yayınları.
- Balcı, A. (1988). Eğitim yöneticisinin yetiştirilmesi: Türkiye'deki ilk ve orta dereceli okul yöneticileri üzerinde yapılan bir araştırma. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES)*, 21(1), 435-448.
- Balcı, A. (2008). Türkiye'de eğitim yönetiminin bilimleşme düzeyi. *Eğitim Yönetimi: Kuram ve Uygulama*, 54, 181-209.
- Balcı, A. (2010). *Açıklamalı eğitim yönetimi terimleri sözlüğü*. (2. Baskı). Pegem Akademi.
- Balcı, A. (2002). *Etkili okul okul geliştirme kuram uygulama ve araştırma* (3. Baskı). Pegem Akademi.
- Başaran, İ. E. ve Çinkır, Ş. (2013). *Türk eğitim sistemi ve okul yönetimi* (4. Baskı). Siyasal Kitabevi.
- Başaran, İ. E. (2013). *Eğitim bilimine giriş* (2. Baskı). Siyasal Kitabevi.
- Başaran, İ. E. (2000). *Yönetim* (3. Baskı). Feryal Matbaası.
- Bolman, L., G. & Deal, T., E. (2017). *Reframing organizations* (6th Ed.). Jossey-Bass
- Bourdieu, P. ve Passeron, J. (2021a). *Varisler: Öğrenciler ve kültür*. (Çev. Levent Ünsaldı, Aslı Sümer). Heretik.
- Bourdieu, P. ve Passeron, J. (2021b). *Yeniden üretim: Eğitim sistemine ilişkin bir teoremin ilkeleri*. (Çev. A. Sümer, L. Ünsaldı, Ö. Akkaya). Heretik.
- Bursalıoğlu, Z. (2012a). *Okul yönetiminde yeni yapı ve davranış*. (17. Baskı). Pegem Akademi.
- Bursalıoğlu, Z. (2012b). *Eğitim yönetiminde teori ve uygulama* (10. Baskı). Pegem Akademi.
- Bursalıoğlu, Z. (2000). *Eğitimde yönetimi anlamak, sistemi çözümlemek*. Pegem Akademi
- Can, H., Aşan, Ö. ve Aydın, M. E. (2011). *Organizasyon ve yönetim*. Siyasal Kitabevi.
- Coleman, J. S. (1987). The relations between school and social structure. In *The social organization of schools: New conceptualizations of the learning process* (pp. 177-204). Springer US.
- Çevik, A. ve Can, N. (2020). Öğretmenlerin örgütsel vatandaşlık ve örgütsel sinizm davranışlarının yordayıcısı olarak okul yöneticilerinin makamsal güç kaynakları. *Academia Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 13-30.
- Dündar, S. (2007). *Alternatif eğitimin felsefi temelleri ve alternatif okullardaki uygulamalar*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi]. [https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=1K93FINzf0j_Lc1KtVG_e_w&no=edrrLTuL5CPd_GOL6UCo-Q\(10.10.2024\)](https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=1K93FINzf0j_Lc1KtVG_e_w&no=edrrLTuL5CPd_GOL6UCo-Q(10.10.2024))

- Engin, İ. (1990). Süpürge zanaatçısı örneğinde iki kültürel süreç: kültürleme ve kültürlenme. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 33(1), 165-169.
- Eren, Z. (2020). Toplum 5.0 ve dijital dünyada toplumsal dönüşüm ve eğitim 5.0. D. Akçay ve E. Efe (Ed.), *Dijital Dönüşüm ve Süreçler (169-206)*. İstanbul Gelişim Üniversitesi Yayınları.
- French, J. R. P. & Raven, B. (1959). The Bases of Social Power. D. Cartwright ve A. Zander (Eds), *Studies in social power* (pp. 150-67). University of Michigan Press.
- Halıcıoğlu, Akif, M. (2023). Okul kültürünün geliştirilmesi ve sürdürülmesinde okul yöneticilerinin rollerinin incelenmesi, *Journal of Interdisciplinary Educational Research*, 7(16), 440-457, DOI: 10.57135/jier. 1392540
- Harker, R. K. (1984). On reproduction, habitus and education. *British journal of sociology of education*, 5(2), 117-127.
- Illich, I. (2000). *Okulsuz toplum* (Çev. T. B. Üstün). Birey ve Toplum Yayınları.
- Kale, M. (2004). Liselerin örgütsel öğrenme düzeylerinin belirlenmesi. *TSA Dergisi*, 2-3, 45-61.
- Karaman Kepenekçi, Y. ve Taşkın, P. (2019). *Eğitim hukuku*. Siyasal Kitabevi.
- Karip, E. ve Köksal, K. (1999). Okul yöneticilerinin yetiştirilmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 18(18), 193-207.
- Kıral, B. (2017). Okul ve toplum ilişkileri. İçinde M. M. Arslan (Ed.), *Türk eğitim sistemi ve okul yönetimi* (255-303). SMS Yayınları.
- Koşar, S. (2012). Okul yönetiminde dinamikler: Güç, politika ve etkileme. S. Özdemir (Edt.), *Türk eğitim sistemi ve okul yönetimi* (s. 92-122). Pegem Yayıncılık.
- Kramer, S. N. (2002). *Sümerler* (Çev. Ö. Buze). Kabalıcı yayınevi.
- MEB. (2014). 19. Milli Eğitim Şura Kararları. chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2019_12/10095332_19_sura.pdf (18.10.2024)
- MEB. (1998, 23 Eylül). MEB'e bağlı Eğitim Kurumları Yöneticilerinin Atama ve Yer Değiştirmelerine İlişkin Yönetmelik. chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/23472.pdf (18.10.2024)
- MEB. (2004, 11 Ocak). MEB Eğitim Kurumları Yöneticilerinin Atama ve Yer Değiştirme Yönetmeliği. chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://mevzuat.meb.gov.tr/dosyalar/40.pdf (18.10.2024)
- MEB. (2007, 13 Nisan). MEB Eğitim Kurumları Yöneticilerinin Atama Yönetmeliği. chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://mevzuat.meb.gov.tr/dosyalar/551.pdf (18.10.2024)
- MEB. (2008, 24 Nisan). MEB Eğitim Kurumları Yöneticileri Yönetmeliği. https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2008/04/20080424-4.htm (18.10.2024)
- MEB. (2009, 13 Ağustos). MEB Eğitim Kurumları Yöneticilerinin Atama ve Yer Değiştirme Yönetmeliği https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2009/09/20090910-3.htm (18.10.2024)
- MEB. (2013, 28 Şubat). MEB Eğitim Kurumları Yöneticilerinin Atama ve Yer Değiştirme Yönetmeliği. https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/02/20130228-12.htm (18.10.2024)
- MEB. (2013, 4 Ağustos). MEB Eğitim Kurumları Yöneticilerinin Atama ve Yer Değiştirme Yönetmeliği. https://turkegitimsen.org.tr/meb-yonetici-atama-yonetmeliği-yayinlandi/ (18.10.2024)
- MEB. (2014a, 10 Haziran). MEB Eğitim Kurumları Yöneticilerinin Görevlendirmelerine İlişkin Yönetmeliği. https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/06/20140610-7.htm (18.10.2024)
- MEB. (2015, 6 Ekim). MEB Eğitim Kurumları Yöneticilerinin Görevlendirmelerine Dair Yönetmelik. https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2015/10/20151006-2.htm (18.10.2024)
- MEB. (2017, 22 Nisan). MEB Eğitim Kurumlarına Yönetici Görevlendirme Yönetmeliği. https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2017/04/20170422-6.htm (18.10.2024)

- MEB. (2018, 21 Haziran). MEB Eğitim Kurumlarına Yönetici Görevlendirme Yönetmeliği. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/06/20180621-8.htm> (18.10.2024)
- MEB. (2021, 5 Şubat). MEB Eğitim Kurumlarına Yönetici Seçme ve Görevlendirme Yönetmeliği. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2021/02/20210205-1.htm> (18.10.2024)
- MEB. (2024, 1 Mart). MEB Eğitim Kurumlarına Yönetici Seçme ve Görevlendirme Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2024/03/20240301-8.htm> (18.10.2024)
- MEB. (2000, 9 Ocak). 2508 sayılı Tebliğler Dergisi. <https://dhgm.meb.gov.tr/tebligler-dergisi/2000/2508-ocak-2000.pdf> (14.10.2024)
- MEB. (2014b). MEB Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=19942&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5> (12.10.2024)
- MEB. (2016). MEB Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği. https://ogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2016_11/03111224_ooky.pdf (11.10.2024)
- MEB. (2023). MEB Özel Program Ve Proje Uygulayan Eğitim Kurumlarına Öğretmen Atama ve Yönetici Görevlendirme Yönetmeliği. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2023/02/20230208-10.htm> (21.10.2024)
- MEB (2023) Yönetici ve Öğretmenlerinin Ders ve Ek Ders Saatlerine İlişkin Karar. <https://mevzuat.meb.gov.tr/dosyalar/469.pdf> (16.10.2024)
- Memduhoğlu, H. B. ve Turhan, M. (2016). Öğretmen görüşlerine göre ilköğretim okul müdürlerinin örgütsel güç kaynaklarını kullanım düzeyleri. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 44(44), 73-90.
- Memduhoğlu, B. H. ve Uçar, İ. H. (2012). Yönetici ve öğretmenlerin stratejik planlama algısı ve okullarda mevcut stratejik planlama uygulamalarının değerlendirilmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23, 234 - 256
- Murithi, J. (2022). Understanding the school as an organization. <https://www.linkedin.com/pulse/understanding-school-organiza-julius-murithi> (03.10.2024).
- Nartgün, Ş. S., Nartgün, Z. ve Arıcı, U. D. (2016). Okul yöneticilerinin kullandıkları örgütsel güç kaynakları ile otantik liderlik düzeylerine ilişkin öğretmen görüşleri. *Çağdaş Yönetim Bilimleri Dergisi*, 3(2), 1-26.
- Özdemir, M. (2018). *Eğitim yönetimi: Alanın temelleri ve çağdaş yönelimler*. Anı yayıncılık.
- Resmi Gazete. (1926, 3 Nisan). 789 sayılı Maarif Teşkilatına Dair Kanun. https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc004/kanuntbmmc004/kanuntbmmc00400789.pdf (18.10.2024).
- Resmi Gazete. (1973, 14 Haziran). 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu. <chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.1739.pdf> (11.09.2024).
- Resmi Gazete. (2011, 14 Eylül). 652 sayılı MEB Teşkilat Ve Görevleri Hakkında Kanun Hükümünde Kararname. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/09/20110914-1.htm> (18.10.2024)
- Resmi Gazete (2014, 14 Mart). 6528 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu İle Bazı Kanun Hükümünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun. <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/03/20140314-1.htm>, (18.10.2024)
- Resmi Gazete. (126, 3 Nisan). 789 sayılı Maarif Teşkilatı'na Dair Kanuna. https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc004/kanuntbmmc004/kanuntbmmc00400789.pdf (21.10.2024)
- Resmi Gazete. (1965, 14 Temmuz). 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=657&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5> (15.10.2024)

- Sağlam, A. Ç. (2019). Okul örgütü ve yönetimi. H. B. Memduhoğlu ve K. Yılmaz. (Ed.), *Türk eğitim sistemi ve okul yönetimi (198-229)*. Pegem Akademi.
- Sezgin, F. (2013). Sosyal bir sistem olarak okul. S. Özdemir (Ed.), *Eğitim yönetiminde kuram ve uygulama (63-98)*. Pegem Akademi.
- Spring, J. (1997). *Özgür eğitim* (Çev. A. Ekmekçi). Ayrıntı Yayınları.
- Şahin, A.A.(2000). İlköğretim yöneticilerinin yeterlilikleri. *Eğitim Yönetimi Dergisi*, 2, 243-261
- Şentürk, H. ve Türkmen, Ö. (2009). İlköğretim okullarındaki yönetici ve öğretmenlerin toplam kalite yönetimi uygulamalarına ilişkin algıları. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12, 128-142.
- Şimşek, Y. (2003). 21. Yüzyıl eğitim örgütlerinin yönetim anlayışı, *Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(2), s.189-196.
- Şimşek, H. (2004). Eğitim yöneticilerinin yetiştirilmesi: karşılaştırmalı örnekler ve Türkiye için öneriler. Web: www.hasansimsek.net/.../egitim%20yöneticilerinin%20yetiști... (10.10.2024).
- Şişman, M. (2013). *Türk eğitim sistemi ve okul yönetimi*. (7. Baskı). Pegem Akademi.
- Şişman, M. (2014). *Öğretim liderliği*. (5. Baskı). Pegem Akademi.
- Uğurlu, C. T. (2007). Gevşek yapılı sistemler olarak okulların üç kavramı: karar verme, liderlik ve çatışma. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(2), 15-30.
- Uğurlu, C. T., & Demir, A. (2016). Örgütsel vatandaşlık davranışının öncülü olarak okul yöneticilerinin kullandıkları güç kaynakları. *Electronic Journal of Social Sciences*, 15(56).
- Uğurlu, C. T. (2017). *Okul yönetimi*. Anı Yayıncılık.
- Taş, A., ve Önder, E. (2010). 2004 yılı ve sonrasında yayınlanan eğitim kurumları yöneticilerinin atama ve yer değiştirmelerine ilişkin yönetmeliklerin karşılaştırması. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (12), 171-185.
- Taymaz, H. (2011). *Okul yönetimi*. (10. Baskı). Pegem Akademi.
- Yıldız, R. (2002). Etken ve edilgen bağlamında sosyal değişme ve eğitim. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(6), 417-437.
- Yılmaz, K., & Altinkurt, Y. (2012). Okul yöneticilerinin kullandıkları güç kaynakları ile öğretmenlerin iş doyumu arasındaki ilişki. *Kastamonu Education Journal*, 20(2), 385-402.
- Yılmaz, Z. (2016). Paulo Freire'nin felsefesinde özgürleşmenin aracı olarak eğitim. *Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi*, 22, 299-313.
- Web sayfaları
<http://eyp.education.ankara.edu.tr/tarihce/> (14.10.2024) Eğitim Yönetimi Programı Tarihçesi.

OKUL YÖNETİMİ VE LİDERLİK

Figen ÇAM TOSUN ¹

*Lider dediğin önde yürüyen değil, yol gösteren olmalıdır.
M. K. Atatürk*

OKUL YÖNETİMİ

Eğitim yönetimi, eğitimin bütün kademelerindeki okulların yönetsel süreçlerini incelemektedir (Özdemir, 2018). Bu nedenle okul yönetimi, ülkenin eğitim yönetimini anlamak için önemli bir basamaktır. Okul yönetimi, eğitim programlarının başarılı bir şekilde uygulanmasını, öğretmenler başta olmak üzere bütün okul bileşenlerinin uyum içinde çalışmasını, öğrencilerin temel hakları olan eğitimden yararlanmalarını ve işlemlerinin yapılmasını, okulun toplumla iş birliği içinde yönetilmesini, okulun temel işlevlerini yerine getirmesini sağlayan fiziki unsurların sağlanmasını ve devamlılığını kapsar. Okul yönetimini oluşturan bu boyutlar, yönetim sürecinde birbiriyle etkileşim halindedir. Ayrıca okullar bürokratik örgütlerdir. Okul yönetimi, yasa ve yönetmeliklerle belirlenmiş amaçlara, yine belirlenmiş yollarla ulaşmaya çalışmaktadır (Usta ve Boğa, 2021). Toplumsal ideallerin benimsetilmesi amacını da taşıyan okullar, toplumun bireylerini eğittiği için sosyal bir örgüt olarak ele alınabilir. Sosyal örgüt olma özelliği nedeniyle okulların çok yönlü bir yapısı vardır.

Okul yönetimi, okul müdür ve müdür yardımcılarından oluşur. Ancak okul yönetimine etki eden pek çok öge vardır. İstenilen amaçlara ulaşmak için farklı yollar vardır her zaman tek bir “en iyi yol” yoktur (Hoy ve Miskel, 2015).

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Sinop Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Eğitim Yönetimi AD.
fcamtosun@sinop.edu.tr, ORCID iD: 0000 00018303 2179

Liderlik stilleri gerektiğinde değiştirilebilir ya da harmanlanabilir. Okul yöneticilerinin bu liderlik stillerindeki becerileri edinmesi, durumu analiz edip, doğru kararlar vermesi beklenmektedir.

KAYNAKLAR

- Adalı, F., & Yüner, B. (2023). Öğretimsel liderlik ile örgüt kültürü arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 13(4), 2135-2150.
- Aksu, A. (2009). Kriz yönetimi ve vizyoner liderlik. *Journal of Yaşar University*, 4(15), 2435-2450
- Andrews, R., & Soder, R. (1987). *Principal leadership and student achievement. Educational Leadership*, 44(6), 9-11. https://files.ascd.org/staticfiles/ascd/pdf/journals/ed_lead/el_198703_andrews.pdf
- Balay, R., Kaya, A., & Geçdoğan Yılmaz, R. (2014). Eğitim yöneticilerinin hizmetkâr liderlik yetelikleri ile farklılıkları yönetme becerileri arasındaki ilişki. *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, Özel sayı, 229-249.
- Balyer, A. (2012). Çağdaş okul müdürlerinin değişen rolleri. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(2), 75-93.
- Barutçugil, İ. (2006). *Yöneticinin Yönetimi*. Kariyer Yayıncılık.
- Başaran, İ. E. (2000). *Eğitim Yönetimi*. Feryal Matbaası
- Bozkurt, Ö. ve Ergun, T. (1998). *Kamu Yönetimi Sözlüğü*. (Ed: S. Sezen). TODAİE Yay.
- Çınkır, S. (2010). İlköğretim okulu müdürlerinin sorunları: Sorun kaynakları ve destek stratejileri. *İlköğretim Online*, 9(3), 1027-1036.
- Çiçek-Sağlam, A. (2015). Okul örgütü ve yönetimi. *Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi*. (7. Baskı, 160-189). Pegem Akademi.
- Demirtaş, H., Üstüner, M., Özer, N. (2007). Okul yönetiminde karşılaşılan sorunların öğrenci ve okul ile ilgili değişkenler açısından incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 13(3), 421-455.
- Dinibutun, S. R. (2020), Leadership: A Comprehensive Review of Literature, Research and Theoretical Framework. *Journal of Economics and Business*, 3(1), 44-64.
- Drucker, P. ve Maciariello, J. (2007). *Etkin Yöneticinin Seyir Defteri*. (Çev. Zülfü Dicleli). İstanbul: Optimist Yayınları.
- Heck, R. H. (2000). Examining the impact of school quality on school outcomes and improvement: a value-added approach. *Educational Administration Quarterly*, 36(4), 513-552.
- Hersey, P., & Blanchard, K.H. (1969). Life Cycle Theory of Leadership. *Training & Development Journal*, 23(5), 26-34.
- Hoy, W. & Miskel, C. (2015). *Eğitim yönetimi: Teori araştırma ve uygulama*. (Çev. Ed: S. Turan. Educational Administration: Theory, Research and Practice) (7. Baskıdan çeviri) Nobel yayın.
- Katz, D., and Kahn, R.L. (1978). *The social psychology of Organizations*. New York: Wiley.
- Kazak, E. & Kocamanoglu, S. (2023). Okul müdürlerinin etik olmayan davranışlarının nedenleri ve etkilerine ilişkin öğretmen görüşleri. *TEBD*, 21(3), 1177-1203. doi.org/10.37217/tebd.1214591
- Keman, F. Y. (2019). *Göreve yeni başlayan okul yöneticilerinin karşılaştıkları sorunlar ve çözüm önerileri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans tezi. Marmara Üniversitesi İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Eğitim Yönetimi ve Denetimi Ortak Yüksek Lisans Programı.
- Kirkpatrick, S. A., & Locke, E. A. (1991). Leadership: Do traits matter? *The Executive*, 5, 48-60.

- Lord, R. G., DeVader, C. L., & Alliger, G. M. (1986). A meta-analysis of the relation between personality traits and leadership perceptions: An application of validity generalization procedures. *Journal of Applied Psychology*, 71, 402-410.
- Lunenborg, F. C. ve Ornstein, A., C. (2013). *Eğitim Yönetimi* (G. Arastaman, Çev. Ed. 6. baskıdan çeviri) Nobel Yayın
- Mann, R., D. (1959). A review of the relationship between personality and performance in small groups. *Psychological Bulletin*, 56, 241-270.
- McEwan E., K. (2018). *Etkili Okul Yöneticilerinin 10 Özelliği*. (N. Cemaloğlu, Çev. Ed. I. baskıdan çeviri) Pegem Akademi.
- MEB, (2021). *Milli Eğitim Bakanlığına bağlı eğitim kurumlarına yönetici seçme ve görevlendirme yönetmeliği*. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2021/02/20210205-1.htm>
- Northouse. P.G. (2007). *Leadership: Theory and Practice*. Oaks: Sage Publications Inc.
- Önder, E. (2022). Çağdaş liderlik yaklaşımları: Sosyal adalet liderliği N. Güçlü (Ed.) *Eğitim Yönetiminde Liderlik: Teori, Araştırma ve Uygulama* (8. baskı, s. 169-192), Pegem Akademi
- Önder, E., & Küpeli, B. (2017). Ortaöğretim okul yöneticilerinin yeterliklerine ilişkin öğretmen ve yönetici görüşleri (Burdur örneği). *International Journal of Eurasia Social Sciences*, 8(30), 1564-1581.
- Özer, N., & Beycioğlu, K. (2013). Paylaşılan Liderlik Ölçeğinin geliştirilmesi: geçerlik ve güvenirlik çalışmaları. *İlköğretim Online*, 12(1), 77-86.
- Platon. (1999). *Devlet*. (Çev: S. Eyüboğlu, M. A. Cimcoz). Türkiye İş Bankası Yayınları
- Powe, K. (1992). Visionary leadership and the waves of the future. *Updating School Board Policies*, 23(8), 1-5
- Purkey, S. C., & Smith, M. S. (1983). Effective schools: A review. *Elementary School Journal*, 83, 427-452.
- Scheerens, J., and Bosker, R. (1997). *The foundations of educational effectiveness*. Oxford: Pergamon.
- Stogdill, R. M. (1948). Personal factors associated with leadership: A survey of the literature. *The Journal of Psychology*, 25(1), 35-71. Doi: 10.1080/00223980.1948.9917362
- Stogdill, R.M. (1974). *Handbook of Leadership: A Survey of the Literature*. New York: Free Press.
- Usta, M., E. ve Boğa, F. (2021). Okul yöneticilerinin okul yönetiminde yaşanan sorunlara ilişkin görüşleri. *Harran Maarif Dergisi*, 6 (1), 18-49. doi:10.22596/2020.0601.18.49
- Yeşil, A. (2016). Liderlik ve motivasyon teorilerine yönelik kavramsal bir inceleme. *Uluslararası Akademik Yönetim Bilimleri Dergisi*, 2 (3), 158-180.
- Yeşil, E. ve Sincar, M. (2021). Eğitimde sosyal adalet liderliği üzerine bir inceleme. *Çağdaş Yönetim Bilimleri Dergisi*, 8 (1), 288- 296.
- Yıldırım, N. (2018). *Okul müdürlerinin sorun çözme hikâyeleri*. Nobel yayıncılık.
- Yukl, G. (2010). *Leadership in organizations*. 7th ed. Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall.

EĞİTİM ÇALIŞANLARI VE EĞİTİM ÇALIŞANLARININ HAK VE SORUMLULUKLARI

Murat POLAT ¹

GİRİŞ

Eğitim çalışanları, bir ülkenin eğitim sisteminin temel yapı taşlarıdır ve toplumsal gelişimin sağlanmasında hayati bir rol üstlenmektedirler. Türkiye’de eğitim çalışanları denildiğinde ilk akla gelen meslek grupları arasında; öğretmenler, okul yöneticileri, akademisyenler, idari personel ve yardımcı hizmet çalışanları gibi temel personel sınıflarının olduğu söylenebilir. Bu çalışanların hakları ve sorumlulukları hem eğitim sisteminin etkinliği hem de eğitim hizmetlerinin kalitesi açısından büyük bir önem taşımaktadır.

Özü itibariyle ülkemizdeki eğitim çalışanlarının hak ve sorumluluklarının; ulusal mevzuatlar, uluslararası sözleşmeler ve toplumsal dinamikler çerçevesinde şekillenmekte olduğu görülmektedir. Dolayısıyla bu bölümde, öncelikle Türkiye özelinde eğitim çalışanlarının tanımı, hukuki statüleri, sahip oldukları haklar ve yükümlülükler hakkındaki çeşitli bilgilere genel olarak yer verilmiş ve daha sonra ülkemizde öğretmenlik mesleğine atanma süreci, aday öğretmenlik, öğretmenlikte kariyer basamakları, öğretmenlerin hak ve sorumlulukları, yönetici olma süreçleri, okul yöneticilerinin seçimi, yetiştirilmesi ve atanması, okul yöneticisinin hak ve sorumlulukları, müfettiş olma süreci, müfettişlerin hak ve sorumlulukları, devlet memurluğundaki genel haklar, ödevler, sorumluluklar ve yasaklar hakkındaki mevcut bilgiler güncel haliyle yeniden derlenmiştir.

¹ Doç. Dr., Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Eğitim Yönetimi AD., polatmurat@ohu.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-2921-7831

SONUÇ

Türkiye’de eğitim çalışanlarının hak ve sorumlulukları, eğitim sisteminin başarısı ve sürdürülebilirliği açısından mutlaka göz önünde bulundurulması gereken bir konudur. Çünkü eğitim çalışanlarının haklarının korunması ve geliştirilmesi hem eğitim kalitesini artırma hem de çalışanların motivasyonunu yükseltme potansiyeline sahip bir nitelik taşımaktadır. Diğer yandan eğitim çalışanlarının da görev ve sorumluluklarının bilincinde olmaları ve bu sorumlulukları yerine getirmeleri gerekmektedir. Bu durum topluma nitelikli bireyler kazandırılması açısından büyük önem taşımaktadır.

Önümüzdeki süreçte, eğitim politikalarının geliştirilmesi ve uygulanmasında, eğitim çalışanlarının hak ve sorumluluklarının gözetilmesi ve bu alandaki düzenlemelerin uluslararası standartlara uygun hale getirilmesi hakkında önlemler alınması düşünülebilir. Türkiye’nin bu yönde atacağı adımlar, eğitim sisteminin kalitesini ve etkinliğini artıracak, toplumsal kalkınmaya önemli katkılar sağlayacaktır.

KAYNAKLAR

- Aşçı, M., Topal, T., & Yıldırım, R. (2021). Türkiye’de 2050 yılına yönelik öğretmen yetiştirme programlarına ilişkin senaryolar. *OPUS International Journal of Society Researches*, 18(Eğitim Bilimleri Özel Sayısı), 5099-5115. <https://doi.org/10.26466/opus.865457>
- Benli, F. (2020). İlkokullara öğretmen yetiştirme (1923-2018). *Milli Eğitim Dergisi*, 49(228), 71-105. <https://doi.org/10.37669/milliegitim.824834>
- Bozkurt, B. (2023). Okul yöneticilerinin mesleki gelişimi: Etkinlikler, engeller ve öneriler. *Kocaeli Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 6(1), 353-373. <https://doi.org/10.33400/kuje.1251391>
- Cebeci, Z., Aktaş, M., Arağ, G., & Geloğulları, F. (2024). Öğrenci güvenliği ve refahı: Öğretmen görüşleri. *Ulusal Eğitim Dergisi*, 4(2), 734-750.
- Cereci, C. (2018). Okul yöneticilerinin mevzuatta olmasa bile fazladan yüklenmek durumunda kaldığı sorumluluklar. *Çağdaş Yönetim Bilimleri Dergisi*, 5(2), 119-127.
- Evcı, B., Evcı, A., Arısan, G., & Gerçek, A. (2024). Öğretmen istihdam biçimleri: Ücretli öğretmenlik. *Ulusal Eğitim Dergisi*, 4(1), 286-296.
- Ergün, H. (2020). Yönetmeliklerde müfettişler. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, (50), 141-157.
- Ergün, H. (2022). Eğitim Müfettişlerinin sorunları. *Asya Studies*, 6(21), 97-108. <https://doi.org/10.31455/asya.1130406>
- Kara, M., Karataş, İ. H., & Aydın, B. (2022). Okul yöneticiliği meslek algısı. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(2), 505-522. <https://doi.org/10.18506/ane-mon.1052169>
- Karataş, İ. H. (2022). Başöğretmenlikten işletmeciliğe Türkiye’de okul yöneticiliği. *Okul Yönetimi*, 2(1), 9-14.
- Kılınç, A. Ç., Koşar, S., Er, E., & Koşar, D. (2017). Okul yöneticiliği görevinden öğretmenliğe dönüş: Yaşanan sorunlar ve çözüm önerileri. *TÜBAV Bilim Dergisi*, 10(3), 53-73.

- Önder, G. (2024). Okullarda etik iklim ve okul yöneticilerine düşen sorumluluklar. *Uygulamada Eğitim ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 4(1), 30-47.
- Polat, M. (2023). Öğretmen yetiştiren kurumların mevcut durumu, yapısı ve sorun alanları. Eğitim İzleme Raporu 2022: Öğretmenliğin Dönüşümü, İlke Yayınları.
- Sezgin, F., & Tınmaz, A. (2017). Okulun sosyal sorumluluk rolü hakkında okul müdürü, sınıf ve sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri. *TÜBAV Bilim Dergisi*, 10(2), 77-92.
- Yolcu, H., & Alaca, E. (2021). Uluslararası çalışma örgütü ve eğitim. *OPUS International Journal of Society Researches*, 18(Yönetim ve Organizasyon Özel Sayısı), 1943-1973.

OKULDA EĞİTİM ÖĞRETİM İLE İLGİLİ HİZMETLER

Ümit DOĞAN¹

GİRİŞ

Eğitim, bireylerin bilgi, beceri ve değerlerle donanmasını sağlayan temel bir süreçtir ve bu sürecin etkili bir şekilde yürütülmesi, eğitim kurumlarının sunduğu çeşitli hizmetlere bağlıdır. Okullar, öğrencilerin akademik ve kişisel gelişimlerini desteklemek için geniş bir hizmet yelpazesi sunar. Bu hizmetler, yalnızca derslerin verilmesiyle sınırlı kalmaz; aynı zamanda öğrenci destek hizmetleri, yönetsel hizmetler ve sosyal etkinlikler gibi birçok farklı alanı kapsar (Gürsel, 2008; Özdemir, 2012; Taymaz, 2001). Eğitim ve öğretimle ilgili hizmetlerin etkinliği, öğrencilerin okul deneyimlerinin kalitesini belirler. İyi tasarlanmış hizmetler, öğrencilerin öğrenme süreçlerini destekler ve başarılarını artırır. Öğrenci destek hizmetleri, bireysel ihtiyaçlara göre uyarlanmış çözümler sunarak öğrencilerin zorlukların üstesinden gelmelerine yardımcı olur (Dewey, 2008; Gümüşeli, 2014). Bu bölümde, okulda eğitim ve öğretimle ilgili hizmetler ayrıntılı olarak incelenecek ve bu hizmetlerin nasıl daha etkili hale getirilebileceği üzerine çeşitli öneriler sunulacaktır.

TÜRK EĞİTİM SİSTEMİNDE REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMA HİZMETLERİ: MEVCUT DURUM VE ÖNERİLER

Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri, öğrenci gelişimini destekleyen kritik bir bileşendir. Türkiye’de bu hizmetler, hem eğitim sürecinde öğrencilere destek sağlamak hem de onların psikolojik ve sosyal gelişimlerini izlemek

¹ Dr., Milli Eğitim Bakanlığı, ORCID iD: 0000-0002-8144-9744

etkileyebilir. Bu sorunların çözülmesi için nöbet görevlerinin daha adil ve etkili bir şekilde planlanması, destekleyici önlemler alınması ve teknolojik çözümlerden faydalanılması gerekmektedir. Bu yaklaşımlar, öğretmenlerin iş yükünü dengelemeye yardımcı olabilir ve eğitim ortamının genel kalitesini artırabilir.

KAYNAKLAR

- Aksu, S. (2015). *Eğitim sistemleri ve planlama*. Nobel Yayıncılık.
- Arslan, Y. (2015). Okullarda yaşanan şiddet olaylarının düzey ve dinamiklerini anlamak: Batman Merkez örneği/Türkiye. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4(5), 1-17.
- Aslan, N., & Cansever, B. A. (2007). Okuldaki sosyal etkinliklere katılımı ebeveyn çocuk etkileşimi kültürlerarası bir karşılaştırma. *Ege Eğitim Dergisi*, 8(1), 113-130.
- Aslan, A., & Helvacı, M. A. (2023). Ortaöğretim kurumlarında okul güvenliğine ilişkin öğretmen görüşleri. *Uluslararası Liderlik Eğitimi Dergisi*, 7(2), 132-146.
- Ata, E., & Ekim, R. (2023). Öğretmenler kurulu toplantılarının toplantı yönetimi bakımından öğretmenler tarafından değerlendirilmesi. *Ulusal Eğitim Dergisi*, 3(8), 1374-1389.
- Atik, M., Şıvgın, K., Mumcu, E., & Bektaş, M. (2024). Okul-aile iş birliğinin önemine yönelik okul yöneticilerinin görüşleri. *Ulusal Eğitim Dergisi*, 4(1), 198-214.
- Aydın, B. (2006). Öğretmenlerin kendi sınıf disiplin sistemlerini oluşturması. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 19-32.
- Aydın, İ., & Demir, S. (2019). *Rehberlik ve psikolojik danışma*. Pegem Akademi.
- Aydoğan, Y. (2023). Okul aile birlikleri üzerine bir inceleme. *Uygulamada Eğitim ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 3(2), 93-130.
- Başal, A. (2020). *Eğitimde rehberlik ve psikolojik danışma*. Anı Yayıncılık.
- Bayar, A., & Ekim, R. (2021). Sınıf rehber öğretmenlerinin bakış açısından rehberlik hizmetleri. *Türkiye Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, 6(2), 331-344.
- Bilir, A., Kuru, S., & Tezcan, F. (2011). Muğla ili ortaöğretim okullarında disiplin uygulamalarına ilişkin yönetici ve öğretmen görüşleri. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (19).
- Birkan, D., Özdemir, M., Ayaydın, Ö., & Gökna, A. N. (2024). Öğrenci disiplini: Öğrenci davranışlarını yönetme. *Ulusal Eğitim Dergisi*, 4(1), 326-341.
- Can, N., & Ermeş, M. (2017). Disiplin sorunları ve sınıf yönetimine ilişkin öğretmen ve yönetici görüşleri. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 1(1), 38-58.
- Çalışkan, N., & Ayık, A. (2015). Okul aile birliği ve velilerle iletişim. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(2), 69-82.
- Çam, A., & Çelik, A. (2021). *Psikolojik danışma ve rehberlikte yeni yaklaşımlar*. Eğitim Yayınevi.
- Çelik, V. (2020). *Eğitim planlaması ve yönetimi*. Pegem Akademi.
- Çetin, A., & Aydın, S. (2019). Liselerin pansiyonunda nöbetçi öğretmen olmak: sorunlar ve çözüm önerileri. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 39(3), 1797-1825.
- Demir, H. (2017). *Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri*. Nobel Yayıncılık.
- Demirtaş, H. ve Cömert, M. (2006). Zümre öğretmenler kurulu toplantılarının etkililiğinin öğretmen görüşlerine dayalı olarak değerlendirilmesi: Malatya ili örneği. *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 6(25), 96-108.
- Demirtaş, H., Üstüner, M., Özer, N., & Cömert, M. (2008). Öğretmenler kurulu toplantılarının etkililiğine ilişkin öğretmen görüşleri. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(15), 55-74.
- Demirtaş, H., & Pehlivan, F. (2020). Devlet ortaokulu ve liselerinde yaşanan disiplin problemleri. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(1), 166-197.

- Dewey, J. (2008). *Okul ve toplum*. (Çev: H.A. Başman). Pegem Akademi Yayınevi.
- Doğan, S. (2000). Türkiye’de psikolojik danışma ve rehberliğin durumu ve geleceğe ilişkin yönelimler. *Eğitim ve Bilim*, 25(118).
- Dost, M. T. (2020). Okul psikolojik danışmanlarına göre ilkokullardaki rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin durumu ve sorunları. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(76), 1673-1690.
- Döş, İ., & Kır, E. (2013). İlköğretim ve ortaöğretim okullarında sosyal etkinlik ve yönetimi. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 12(3), 527-544.
- Dönmez, B. (2001). Okul güvenliği sorunu ve okul yöneticisinin rolü. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 25(25), 63-74.
- Dönmez, Ş., & Aykaç, N. (2023). Temel eğitimde rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri sorunlarının değerlendirilmesi: Bir meta-sentez çalışması. *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(1), 142-159.
- Erkan, S. (2017). *Psikolojik danışma ve rehberlikte program geliştirme*. Pegem Akademi Yayınları.
- Ertürk, S. (2016). *Eğitimde planlama*. Pegem Akademi.
- Göksoy, S., & Yenipınar, Ş. (2015). Öğretmenlerin okul zümre öğretmenler kurullarına ilişkin görüşleri. *Milli Eğitim Dergisi*, 45(205), 26-43.
- Gökçer, N. (2011). İlköğretim okulu zümre öğretmenler kurulu toplantılarının gerçekleşme düzeyi. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(2).
- Gözler, A., & Koç, K. (2021). Türk eğitim sistemindeki uygulamalara yönelik öğretmen görüşleri. *Erciyes Journal of Education*, 5(1), 1-22, 127-148.
- Güler, M. (2019). Bireysel danışma sürecinde karşılaşılan zorluklar: Danışan görüşleri. *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 142-160.
- Gümüşeli, A. İ. (2014). *Eğitim ve öğretim yönetimi*. Pegem Akademi.
- Günay, G., & Özbilen, F. (2014). İlköğretim öğretmenlerinin okul nöbet görevleri üzerine bir değerlendirme. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(3), 64-78.
- Gündoğdu, K., Saracaloğlu, A. S., Altın, M., & Üstündağ, N. (2015). Okul nöbetlerinin öğretmen görüşleri doğrultusunda incelenmesi: Problemler ve öneriler. *İlköğretim online*, 14(1), 276-294.
- Gürsel, M. (2008). *Türk eğitim sistemi ve okul yönetimi kavramlar-süreçler ve uygulamalar*. Eğitim Yayınevi.
- Karal, D. (2011). Korkmadan öğrenmek: Okul ve okul çevresi güvenliği. Ankara: Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu (USAK Derneği).
- Karaca, N. (2017). *Eğitimde öğretim programı geliştirme*. Açıköğretim Yayınları.
- Kepenekçi, Y. (2003). Demokratik okul. *Eğitim Araştırmaları*, 3(11), 44-53.
- Koç, E. (2016). *Eğitim yönetimi ve planlama*. Türkmen Kitabevi.
- Korkmaz, H. (2017). *Öğretim programı geliştirme ve planlama*. Açıköğretim Yayınları.
- Kılıç, Y. (2015). Türkiye’de ortaöğretim kurumlarında okul büyüklüğü ve disiplin ilişkisine dair ampirik bir çalışma. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 21(1), 51-68.
- Kıral, B., & Kepenekci, Y. K. (2018). Nöbetçi öğretmenlik uygulamasının çocuğun güvenliğini sağlamadaki etkililiğinin değerlendirilmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(1), 694-713.
- Kiye, S. (2024). Psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri: tarihi gelişimi, modelleri ve programı. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 44(1), 601-629.
- Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) (2019). Millî Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği. *Resmî Gazete*, 30829.
- Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) (2020). Millî Eğitim Bakanlığı Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği. *Resmî Gazete*, 31213.
- Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) (2023). Millî Eğitim Bakanlığı Eğitim Kurumları Sosyal Etkinlikler Yönetmeliği. *Resmî Gazete*, 32077.

- Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) (2024). Millî Eğitim Bakanlığı Eğitim ve Öğretim Çalışmalarının Planlı Yürütülmesine İlişkin Yönerge. *Tebliğler Dergisi*, 2799.
- Özdemir, S. (2012). *Türk eğitim sistemi ve okul yönetimi*. Pegem Akademi.
- Özdemir, S. (2020). *Türk eğitim sistemi ve planlama*. Eğitim Yayınevi.
- Özden, Y. (1996). Okullarda katılmalı yönetim. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 7(7), 427-438.
- Özer, A., & Şad, S. N. (2024). Ortaokul ve Lise Öğrencilerinin nöbetçi öğretmen algılarının örtük program bağlamında incelenmesi. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(1), 31-47.
- Özer, D. Ö., & Üstün, A. (2022). Okullarda nöbet uygulaması hakkında öğretmen görüşleri. *Academic Social Resources Journal*, 7(42), 1167-1173.
- Özgan, H., & Bozbayındır, F. (2011). Okullarda adil olmayan uygulamalar ve etkileri. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, (16), 66-85.
- Özgürbüz, G. A. (2024). Paydaşların gözünden okul aile iş birliği. *Topkapı Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(2), 79-93.
- Özgüven, H. (2024). Eğitim kurumlarında öğretmenlerin adil olmayan davranışlar karşısındaki tutumları. *Uluslararası Liderlik Eğitimi Dergisi*, 8(1), 1-23.
- Öztürk, M. (2019). *Eğitim sistemleri ve yenilikçi yaklaşımlar*. Eğitim Yayınevi.
- Şabano, S. (2023). İlkokul ve ortaokullarda okul güvenliğine ilişkin yönetici ve öğretmen görüşleri (Uşak İli Örneği). *Akademik İzdüşüm Dergisi*, 8(1), 280-311.
- Sarpkaya, P. (2007). Yönetici, öğretmen, öğrenci ve velilere göre resmi liselerdeki öğrenci disiplin sorunlarının nedenleri. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(22), 110-121.
- Şahin, M., & Sançmış, F. (2019). Okul nöbetlerine ilişkin öğretmen görüşlerinin incelenmesi. *The Journal of Social Sciences*, 8(8), 207-218.
- Tagay, Ö., & Çakar, F. S. (2017). Okullarda yürütülen psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerine ilişkin okul psikolojik danışmanlarının görüşleri. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(3), 1168-1186.
- Taylı, A. (2008). Okul psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin değerlendirilebilirliği. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(17), 133-146.
- Taymaz, H. (2001). *Okul yönetimi*. Pegem A Yayıncılık.
- Toytok, E. H., & Yıldırım, M. B. (2018). Meslek liselerinde disiplin sorunları ve nedenleri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(3), 1759-1778.
- Turan, S., Dönmez, A., & Çakmak, G. (2009). İlköğretim okullarındaki bazı kurulların etkililiği üzerine bir inceleme. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(2), 44-58.
- Türkmen, Ş. (2003). *Okullarda yönetim etkinlikleri*. Alp Yayınları.
- Ültanır, E. (2005). Türkiye'de psikolojik danışma ve rehberlik (PDR) mesleği ve psikolojik danışman eğitimi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(1), 102-111.
- Yıldırım, S. (2019). Eğitimde disiplin uygulamaları ve sorunlar. *Eğitim ve Gelişim Araştırmaları Dergisi*, 14(2), 102-118.
- Yüksel, M., Karakeçi, Ç., Polat, S. K., Yardımcı, R., & Yumak, A. (2023). Eğitim kurumlarında yaşanan çok boyutlu disiplin sorunlarının giderilmesine yönelik disiplinli yaklaşımların incelenmesi. *International Journal of Social Sciences*, 7(28), 300-314.

OKULDA ÖĞRENCİ İLE İLGİLİ HİZMETLER

Zeynep YILMAZ ÖZTÜRK¹

OKULDA ÖĞRENCİ İLE İLGİLİ HİZMETLER

Eğitim sistemimizin amaçlarının gerçekleştirilme çalışmalarının yapıldığı, eğitim politikalarının uygulanma yerleri ve eğitim sistemine geri beslemenin sağlandığı yerler olarak okulları gösterebiliriz. Okulların amaçlarına ulaşması, Türk eğitim sisteminin başarısını oluşturacaktır. Dolayısıyla ülkemizin kalkınması ile birlikte muhasır medeniyet olma ülküsü de gerçekleşmiş olacaktır. Bu bakımdan okulların yönetimi büyük önem taşımaktadır. Okul yönetimi, kendi özel amaçlarının ve eğitim politikalarının gerçekleştirilmesine ve kararlaştırılmış olan hedeflere uygun şekilde okulun etkinliklerini sürdürmesine katkı sunar (Balcı, 2024). Okul yönetimi; birçok farklı unsurun birbiriyle uyum içerisinde okulun amaçlarını gerçekleştirmek üzere yönetilmesini gerektirmektedir. Okul sisteminin en önemli girdisi ve okulların varlık nedeni olarak öğrencileri söyleyebiliriz. Öğrenci, belli bir alan ve düzeyde eğitim öğretim faaliyetlerine katılan, ders gören kişi olarak tanımlanabilir. Avcı ve Durmuşçelebi (2014); öğrencilerin çalışkan, dürüst, toplumun değerlerine bağlı, sorgulayıcı, etkili iletişim becerisine sahip, öz güveni yüksek kişiler olarak yetiştirilmesi gerektiğini vurgulamaktadırlar.

Okul yönetiminin varlık sebeplerinden biri olarak “öğrenciler” okul yönetimi için önemlidir. Öğrenciler; her birinin biricik olması, toplum hayatının devamlılığını sağlaması, duygusal, biyolojik ve sosyal bir varlık olarak eğitim kurumlarının oluşma ve sürdürülme nedeni olması bakımlarından

¹ Doç. Dr., Gaziantep Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, Sınıf Eğitimi AD., zozturk@gantep.edu.tr, ORCID iD:0000-0002-6967-6637

öğrenci ve velilere süreç ile ilgili rehberlik yapmak, öğrenci sınav başvurularını onaylamak, sınav belgelerinin çıktılarını almak, özel eğitime ihtiyacı olan öğrencileri RAM'lara yönlendirmek, öğrenci velilerinin hazırladığı başvuru evraklarının kontrollerini sağlamak, sınavı kazanan öğrencilerin sınav sonuç belgelerinin çıktılarını almak ve ilgilileri bilgilendirmek gibi görevleri okul yönetimleri yapmaktadır. Bursluluk sınavına başvuru şartları şu şekildedir (MEB, 2024b):

- *Türkiye Cumhuriyeti veya Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti vatandaşı olmak,*
- *Mevzuatta belirtilen kayıt ve kabul şartlarını taşımak,*
- *Ortaokullar, imam hatip ortaokulları veya özel eğitim ortaokullarının 5, 6, 7 ve 8'inci sınıfları ile ortaöğretim kurumlarının hazırlık sınıfı, 9, 10 ve 11'inci sınıflarında öğrenci olmak,*
- *İlköğretim ve ortaöğretim okullarında, sınavın yapıldığı ders yılında okul değiştirme yaptırımı/cezası almamış olmak,*
- *Ailenin bir önceki mali yıla ait yıllık gelir toplamından fert başına düşen net miktarın, içinde bulunulan mali yılın Merkezî Yönetim Bütçe Kanunu'nda belirtilen Millî Eğitim Bakanlığı okul pansiyon ücretinin en azının 4 (dört) katını geçmemesi kaydıyla maddi imkânlardan yoksun bulunmak. Aile gelirin tespitinde ailenin bir önceki yılında elde ettiği tüm gelirleri esas alınacaktır.*

Birçok bakanlık ve vakıflar tarafından maddi imkânları yetersiz olan öğrenciler, şehit/gazi çocukları, yabancı uyruklu öğrenciler, bulunduğu yerde kendi düzeyine uygun eğitim kurumu olmayan öğrenciler, süregelen hastalığı olan öğrenciler, özel eğitime gereksinim duyan öğrenciler vb. desteklenmektedir. Ebeveynlerinin her ikisini ya da birini kaybetmiş öğrenciler Darüşşafaka'nın açmış olduğu sınavlarda başarılı olmak kaydıyla Darüşşafaka eğitim kurumlarında 5. sınıftan lise son sınıfa kadar öğrenimlerine tam burslu, yatılı ve İngilizce ağırlıklı olarak devam edebilmektedirler.

KAYNAKLAR

- Aküzüm, C., Yavaş, T., Tan, Ç. & Uçar, M. B. (2015). İlköğretim kurumu öğrencilerinin devamsızlık ve okul erki nedenleri. *Uşak Sosyal Bilimler Dergisi*, 8 (2), s. 167-192. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/202548>
- Avcı, Ö. Y. & Durmuşçelebi, M. (2014). Öğretmen görüşlerine göre ideal öğrenci tipi, *OPUS - Türkiye Sosyal Politika ve Çalışma Hayatı Araştırmaları Dergisi*, 4(6) s.22-44. <https://dergi-park.org.tr/tr/download/article-file/210699>
- Aydemir, M. & Çetin, S. (2023). Eğitim kurumlarında eğitim yöneticilerinin karşılaştığı yönetsel

- problem odaklarının incelenmesi. *IJSS, Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(30), s.415-427. https://www.sobider.net/FileUpload/ep842424/File/28.egitim_kurumlarında_egitim_yoneticilerinin_karsilastigi_yonetsel_problem_odaklarının_incelenmesi.pdf
- Balcı, A. (2024). *Açıklamalı eğitim yönetimi terimleri sözlüğü*. 9. Baskı, Ankara: Pegem akademi.
- Başaran, İ. E. (2006). *Türk eğitim sistemi ve okul yönetimi*. Ankara: Ekinoks yayınevi
- Christenson, S. L., Sinclair, M. F., Lehr, C. A., & Hurley, C. M. (2000). Promoting successful school completion: Strategies and programs that work. In K. Minke, & G. Bear (Eds.), *Preventing School Problems-Promoting School Success: Strategies and programs that work* (pp. 377-420). National Association of School Psychologists.
- Eggleton, T. (2001). Discipline in the Schools. *Educational Resources Information (ERIC)*. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED451554.pdf>
- Erdem, A. R. (2012). Öğrenci hizmetlerinin yönetimi. Ruhi Sarpkaya (Ed.), *Türk eğitim sistemi ve okul yönetimi* içinde (s. 247-280). Ankara: Anı yayıncılık
- Eker, T. (2023). Eğitim kurumlarında yöneticilerin yetki ve sorumlulukları bağlamında karşılaştıkları yönetsel sorunların incelenmesi. *Journal of Social Research and Behavioral Sciences*, 9(19), s.418-428. https://www.sadab.org/FileUpload/bs701867/File/31.egitim_kurumlarında_yoneticilerin_yetki_ve_sorumluluklari_baglaminda_karsilastiklari_yonetsel_sorunların_incelenmesi.pdf
- Kabaklı-Çimen, L. & Karaboğa, Y. (2015). Yönetici ve öğretmenlerin ortaöğretim okullarının disiplin sorunlarına ilişkin görüşleri. *International Journal of Science Culture and Sport (IntJSCS)*, Special Issue 3, s. 613-628. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/91858>
- MEB, (2024a). Milli Eğitim Bakanlığı ilköğretim 1. sınıf şubeleri ile sınıf öğretmenlerinin ve ortaokul 5. sınıf şubelerinin e-okul üzerinden belirlenmesine ilişkin yönerge
- MEB, (2024b). İlköğretim ve ortaöğretim kurumları bursluluk kılavuzu. https://www.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2024_01/26095156_YOKBS_BaYvuru_ve_Uygulama_KYlavuzu_2024.pdf
- Önder, E. (2017). Student absenteeism in secondary education, absenteeism-related school practices and recommended policies. *Education and Science*, 42(190), s.361-378. <https://egitimvebilim.ted.org.tr/index.php/EB/article/view/6447/2599>
- Resmi Gazete, (2012). İlköğretim ve Eğitim Kanunu ile bazı kanunlarda değişiklik yapılmasına dair kanun. 11.04.2012 tarih ve 28261 sayılı Resmi Gazete. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/04/20120411-8.htm>
- Resmi Gazete, (2013). Milli Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği. 07.09.2013 tarih ve 28758 sayılı Resmi Gazete. <https://www.mevzuat.gov.tr/File/GeneratePdf?mevzuatNo=18812&mevzuatTur=KurumVeKurulusYonnetmeliği&mevzuatTertip=5>
- Resmi Gazete, (2014a). Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği. 26.07.2014 tarih ve 29072 sayılı Resmi Gazete.
- Resmi Gazete, (2014b). Milli Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik. 21.06.2014 tarih ve 29037 sayılı Resmi Gazete
- Resmi Gazete, (2014c). Milli Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik. 13.09.2014 tarih ve 29118 sayılı Resmi Gazete
- Resmi Gazete, (2015a). Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik. 25.06.2015 tarih ve 29397 sayılı Resmi Gazete
- Resmi Gazete, (2015b). Milli Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik. 01.07.2015 tarih ve 29403 sayılı Resmi Gazete
- Resmi Gazete, (2016). Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik. 16.06.2016 tarih ve 29744 sayılı Resmi Gazete

- Resmi Gazete, (2017). Milli Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik. 16.09.2017 tarih ve 30182 sayılı Resmi Gazete
- Resmi Gazete, (2018). Milli Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik. 01.09.2018 tarih ve 30522 sayılı Resmi Gazete
- Resmi Gazete, (2019a). Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik. 10.07.2019 tarih ve 30827 sayılı Resmi Gazete
- Resmi Gazete, (2019b). Milli Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik. 05.09.2019 tarih ve 30879 sayılı Resmi Gazete
- Resmi Gazete, (2019c). Milli Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik. 12.07.2019 tarih ve 30829 sayılı Resmi Gazete
- Resmi Gazete, (2020). Milli Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik. 02.09.2020 tarih ve 31232 sayılı Resmi Gazete
- Resmi Gazete, (2023a). Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik. 14.10.2023 tarih ve 32339 sayılı Resmi Gazete
- Resmi Gazete, (2023b). Milli Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik. 08.09.2023 tarih ve 32303 sayılı Resmi Gazete
- Sarıtaş, M. (2005). Sınıf yönetimi ve kurallarla ilgili kurallar geliştirme ve uygulama. Leyla Küçükahmet (Ed.) *Sınıf yönetiminde yeni yaklaşımlar* içinde (s. 43-84), Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Şanlı, Ö., Altun, M. & Tan, Ç. (2015) Okula devamsızlık yapan öğrencilerin devamsızlık sebeplerinin öğrenci görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(55), s. 161-177. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/70673>
- Taymaz, H. (2021). *İlköğretim ve ortaöğretim okul müdürleri için okul yönetimi*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık

OKUL, AİLE VE ÇEVRE İLİŞKİLERİ

Mahire ASLAN¹

GİRİŞ

Çevre sözcüğü hem literatürde ve hem de günlük yaşamda sıklıkla kullanılması nedeniyle geniş bir anlam içeriğine sahiptir. Güncel Türkçe sözlükte çevre (TDK, 2024) bir şeyin yakında yer alan, onun etrafı, dolaylı ya da periferi olan anlamındadır. Doğa bilimlerinde canlıların içerisinde yaşadıkları yer, fiziksel ortam veya ekosistemler anlamında kullanılan çevre sözcüğü, sosyal bilimlerde insanların hem fiziksel ve biyolojik, hem de toplumsal, ekonomik ve kültürel etkileşim ortamlarını ifade etmektedir.

İnsanların işbirliği gereksiniminden doğan ve çağdaş yaşamın kaçınılmaz öğeleri olan örgütler (Aydın, 2000) ise örgütsel çevreyi oluşturmaktadır. Örgütsel çevre, bir örgütü tamamen veya kısmen etkileyen iç ve dış etkenlerin tümüdür. Örgütsel çevreyi doğrudan etkileyen iç çevre faktörleri liderlik ve yönetim yaklaşımı, yönetsel amaç ve süreçler, örgütsel yapı ve işleyiş ile örgütün kültürü, insan ve madde kaynaklarıdır. Toplumun siyasal, ekonomik, sosyal ve teknolojik dinamikleri örgütsel çevreyi dolaylı olarak etkileyen dış çevre faktörleridir (Ulukan, 2018). Örgütsel çevrenin dış öğelerinin yarattığı fırsat ve tehditlerin yönetimi, iç öğelere kıyasla daha zordur.

Toplumsal açık sistemler olan örgütler, içerisinde yer aldıkları çevre ile etkileşim halinde olduklarından çevresel olanaklar ölçüsünde etkili olabilmektedirler. Bu bağlamda hızlı ve sürekli değişim- dönüşümlerin yaşandığı çevrelerdeki örgütlerin etkililiğini ve verimliliğini sağlamak için örgüt

¹ Dr. Öğr. Üyesi, İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık AD., mahire.aslan@inonu.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-8032-7331

KAYNAKLAR

- Adams, D. (2002). *Education and national development: priorities, policies, and planning*. Asian Development Bank Comparative Research Centre, The University of Hong Kong.
- Arıcan, H. (2009). Eğitimde çevre faktörleri ve öğretmen üzerindeki stres etkisi. Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aslanargun, E. (2007). Okul-aile işbirliği ve öğrenci başarısı üzerine bir tarama çalışma. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 18, 119-135.
- Auerbach, S. (2010). Beyond coffee with the principal: Toward leadership for authentic school-family partnerships. *Journal of School Leadership*, 20(6), 728-757.
- Aydın, M. (2000). *Eğitim yönetimi*. (6. Baskı). Ankara: Hatipoğlu Yayınları.
- Aydoğan, İ. (2006). İlköğretim okullarında okul-çevre ilişkilerinin düzeyi. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 2, 121-136.
- Başaran, İ. E. (2006). *Türk eğitim sistemi ve okul yönetimi*. Ankara: Ekinoks Yayınları.
- Bozkurt, E., Bayar, A., & Üstün, A. (2018). Okul yöneticilerinin okul çevre ilişkileri ile ilgili sorunları ve çözüm önerileri. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(3), 2561-2574. doi: 10.17218-hititsosbil.450351
- Bursahoğlu, Z. (1972). Okul çevre ilişkisine sistem yaklaşımı. *Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. Cilt/1 No 1-2.
- Bursahoğlu, Z. (2005). *Okul yönetiminde yeni yapı ve davranış*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Çalık, C. (2007). Okul-çevre ilişkisinin okul geliştirmedeki rolü: kavramsal bir çözümleme. *GÜ, Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt 27, Sayı 3, 123-139.
- Çalışkan, N. & Ayık, A. (2015). Okul aile birliği ve veliler ile iletişim. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1 (2), 69-82.
- Epstein, J. L. (1995). School/family/community partnerships: Caring for the children we share. *Phi Delta Kappan*, 76 (9), 701-712.
- Epstein, J. L., Sanders, M. G., Simon, B. S., Salinas, K. C., Jansorn, N. R., & Van Voorhis, F. L. (2002). *School, family, and community partnerships: Your handbook for action* (2nd ed.). Corwin Press.
- Epstein, J.L. & Sanders, M.G. (2006). Prospects for change: Preparing educators for school, family and community partnerships. *Peabody Journal of Education* 81(2), 81-120.
- Gül, İ. (2009). Okul yöneticilerinin liderlik yaklaşımlarının okul-çevre ilişkileri üzerinde etkisinin değerlendirilmesi. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Hanson, E. M. (2003). *Educational administrations and organizational behavior. (Fifth Edition)*. The United States of America: Pearson Education Inc.
- Kara, C. (2007). Denizli ilköğretim okullarında okul-çevre ilişkileri üzerine öğretmen görüşleri. Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Karabacak, K. (2019). Bir veli katılım önerisi: Alan uzmanı öğretmen velilerden derslerde faydalanma. *Journal of Human Sciences*, 16(4), 1026-1037. doi:10.14687/jhs.v16i4.5832
- Karaçöp, A. (2020). *Teori ve uygulamalarıyla eğitimde aile katılımı*, Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Kavgacı, H. (2010). İlköğretimde örgütsel iklim ve okul-aile ilişkileri. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Kaya, Ş. (2012). İlköğretim 1. kademe öğrenci velilerinin okuldan beklentileri ve beklentilerinin karşılanma düzeyi. Doktora Tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kıral, E. & Suçiçeği, A. (2022). Okul-çevre ilişkilerine yönelik eğitim mevzuatının analizi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, Cilt: 11 Sayı: 4 ISSN: 2146-9199.
- Lawson, M. A. (2003). School-family relations in context: parent and teacher perceptions of parent involvement. *Urban Education*, 38, 77-133.

- MEB (2012). Okul Aile Birliği Yönetmeliği
- Ok, S. (2016). Okul öncesi eğitimde anne babaların ve öğretmenlerin okul aile işbirliği hakkındaki görüşlerinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Aydın Üniversitesi Sosyal Bil. Ens.
- Öğdem, Z., Sönmez, E., Ülker, O., Demirbağ, F. & Söylemez, M. (2024). Okul, çevre ve aile ilişkilerinin yönetimi. *Toplum, Eğitim ve Kültür Araştırmaları Dergisi*, Cilt 3, Sayı 1, DOI: 10.5281/zenodo.11095089
- Özcan, K. (2014). Çevresel baskı gruplarının okul yönetimine etkileri (Adıyaman ili örneği). *e-International Journal of Educational Research* Volume: 5 Issue: 1, pp 88-113.
- Özdemir, Y. (2018). Okul-aile işbirliğinin geliştirilmesine yönelik yönetici görüşleri. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Öztürk, M. F. (2015). Okul-çevre ilişkilerinin sınıf öğretmenlerinin görüşleri açısından değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Sanders, M.G. (2001). Schools, families, and communities partnering for middle level students' success. *NASSP Bulletin*, 85, 627.
- Şad, S. N., & Gürbütürk, O. (2013). "İlköğretim birinci kademe öğrenci velilerinin çocuklarının eğitime katılım düzeyleri". *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*, 13(2), 993-1011.
- Şenyiğit, V. (2019). Eğitim yönetiminde baskı grupları: Yerel aktörler. Yüksek Lisans Tezi, Mardin Artuklu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Taymaz, H. (2011). *Okul yönetimi*. Ankara: Pegem Yayıncılık
- TDK (2024). <https://sozluk.gov.tr/> 10.10.2024 tarihinde erişildi.
- Tural, H. (2019). Okul- çevre ilişkileri ve okul etkililiği arasındaki ilişki, Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Tümkaya, S. (2017). Velilerin okulda eğitime katılım türlerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt 26, Sayı 2, Sayfa 83-98.
- Ulukan, C. (2018). *Yönetim Çevresi*. İçinde G. N. Zeytinoğlu (Ed.), *Yönetim ve Organizasyon*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını No: 3419, Açıköğretim Fakültesi Yayını No: 2270.
- Vural, B. (ed.) (2004). *Öğrencinin başarısı için aile – okul birlikteliği*. İstanbul: Hayat Yay.
- Yıldırım, A. (2018). Örgütsel değişimin yönetilmesi bağlamında "çevre - uyum ilişkisi." yeni kuramsal kuram ile kaynak bağımlılığı kuramları arasında karşılaştırmalı bir değerlendirme. *SDÜ Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı: 44, Ss. 89-102.
- Yiğit, B. ve Bayraktar, M. (2006). *Okul-çevre ilişkileri*. Ankara: Pegem A Yayıncılık
- Yıldırım, Y. (2023). Sınıf öğretmenleri açısından okul çevre bağlamının değerlendirilmesi. *Multidisipliner Yaklaşımlarla Coğrafya Dergisi*, 1(1), 1-16, <https://doi.org/10.29329/mdag.2023.530.1>

OKUL İŞLETMESİ VE DENETİMİ

Remzi Burçin ÇETİN¹

GİRİŞ

Modern dünyanın sürekli değişen bağlamından belki de en çok etkilenen temel ögesi eğitim sistemidir. Özellikle sanayi ve teknolojide yaşanmakta olan baş döndürücü değişim eğitimcileri bu yeni dünya anlayışına uyum sağlamaya hatta katkı sunmaya zorlamaktadır. Ancak klasik yöntemlerinin yerini uzaktan eğitim, e-öğrenme, sınıf içi web tabanlı öğrenme gibi daha çağcıl söylemlere bıraktığı modernite arayışında değişmeyen tek şey eğitimin halen en önemli girdisinin öğretmen niteliği olmasıdır. Dönüşen bağlamına rağmen eğitim süreci halen öğretmenlerin omuzları üzerinde taşınmaktadır. Bu açıdan eğitim sürecini geliştirmek, değişen ve dönüşen şartlara uygun hale getirmek ve öğretmen niteliğini artırmak adına sürecin iyi derecede denetlenmesi, geribildirim sağlanması ve veriye dayalı bir yönetim anlayışının benimsenmesi gerekmektedir. Ancak gerek eğitim sisteminin geneli üzerinde gerekse denetim alt sistemi üzerinde çağın koşulları uyarınca neyin nasıl olması hususunda bir görüş birliği sağlanamamıştır.

Denetim her ne kadar soğuk bir kavram ve kimileri için çekinceli bir durumu işaret etse de Türk eğitim sistemi, tarihsel gelişimi boyunca çeşitli denetim mekanizmaları geliştirmiş ve denemiştir. Öyle ki denetim, Osmanlı döneminden bugüne kadar evrim geçirmiş ve Cumhuriyet Dönemi'nde modern anlamda bir yapıya kavuşmuştur. Ancak çağın koşulları gereği eğitimin ana aktörleri dönüşmeye ve hedefleri gelişmeye devam ederken, durağan bir denetim anlayışının hüküm sürmesi beklenemez. Bu nedenle Cumhuriyet Döneminde de denetim gelişim serüveninin devam ettiği görülmektedir.

¹ Dr., Milli Eğitim Bakanlığı, burcincetin@gmail.com, ORCID iD: 0000-0002-8363-7466

2. Denetim Türleri

- İç Denetim: Okul yönetimi tarafından yapılan kendi değerlendirmeleri. Bu, eksiklerin ve iyileştirme alanlarının erken tespit edilmesine olanak tanır.
- Dış Denetim: Milli Eğitim Bakanlığı, bağımsız denetim kuruluşları veya yerel yönetimler tarafından yapılan denetimler.

3. Denetim Teknikleri

- Doküman İncelemesi: Bütçe raporları, performans değerlendirmeleri ve faaliyet raporlarının incelenmesi
- Saha Denetimi: Fiziksel altyapının yerinde incelenmesi
- Görüşme ve Anketler: Paydaşların memnuniyet düzeyinin ölçülmesi

4. Sonuçların Raporlanması

- Denetim bulgularının yönetime ve paydaşlara raporlanması
- Sorunların çözümü için eylem planları hazırlanması

5. Takip Süreci

- Belirlenen eksikliklerin giderilmesi için düzenli izleme yapılması
- İyileştirme planlarının uygulanma durumunun değerlendirilmesi

KAYNAKLAR

- Aho, E., Pitkänen, K., & Sahlberg, P. (2006). *Policy development and reform principles of basic and secondary education in Finland since 1968*. Washington, DC: World Bank.
- Akyol, B., & Yavuzkurt, T. (2016). Türkiye’de lisansüstü tezlerde eğitim denetimi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (Teke) Dergisi*, 5(2), 908-926.
- Aydın, A. (1995). Cumhuriyet döneminde uygulanan eğitim uzmanı yetiştirme ve istihdam politikalarının değerlendirilmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 1(2), 219-227.
- Aydın, İ. (2005). *Öğretimde denetim*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Aydın, İ. (2014). *Çağdaş Eğitim Denetimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Başar, M. (2020). Eğitim denetiminde yaşanan sorunlar ve çözüm önerileri. *Eğitim Yönetimi Dergisi*, 26(3), 102-119.
- Beycioğlu, K., & Dönmez, B. (2009). Eğitim denetimini yeniden düşünmek. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 71(2), 71-93.
- Buluç, B. (1997). Türk eğitim sisteminde teftiş ve denetim alt sisteminin gelişim süreci. *Bilgi Çağında Eğitim Dergisi*. Erişim adresi: https://www.researchgate.net/publication/314280585_Turk_egitim_sisteminde_teftis_ve_denetim_alt_sisteminin_gelisim_sureci
- Campbell, C., Osmond-Johnson, P., & Zeichner, K. (2017). Teacher learning and leadership: Findings from the Canadian teacher professional learning and development study. *Journal of Educational Change*, 18(1), 1-19.

- Çelebi, N., & Asan, T. (2016). Cumhuriyetin ilk yıllarında eğitimde denetim anlayışı (1923-1946). *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4(27), 18-31.
- Çetin, R.B. (2020). *Türk eğitim sisteminde denetim alt sisteminin analizi ve bir model önerisi*, Doktora Tezi. İnönü Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya.
- Demirdağ, S., Ecer, E., Aydoğan, K., & Tunç, Ş. (2017). Öğretmenlerin Milli Eğitim müfettişlerinin okul yönetimine yönelik rehberlik rollerine ilişkin algıları. *Karaelmas Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5(1), 89-101.
- Erdem, A., & Sağlam, M. (2019). Türkiye’de eğitim denetiminde karşılaşılan sorunlar. *Eğitim Bilimleri ve Uygulama Dergisi*, 19(1), 56-70.
- Jung, H., & Park, J. H. (2016). Teacher evaluation and teacher development in South Korea. *Educational Research for Policy and Practice*, 15(3), 261-276.
- Küçükali, R. (2021). Performans temelli eğitim denetimi: Öğretmen ve yönetici görüşleri. *Eğitim Bilimleri Araştırma Dergisi*, 9(1), 45-56.
- Kurum, G., & Çingir, Ş. (2017). Türkiye’de eğitim denetiminin birleştirilmesi üzerine maarif müfettişlerinin görüşleri. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 42(192), 35-57.
- Memduhoğlu, H. B. (2012). Türkiye’de eğitim denetimi sorunsalı. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 12(1), 135-156.
- Millî Eğitim Bakanlığı (MEB). (2018). *2023 Eğitim Vizyonu*. Ankara: MEB Yayını.
- Sağlam, A. Ç., & Aydoğmuş, M. (2016). Türkiye eğitim sisteminin denetimi. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(1).
- Sağlam, A. Ç., & Yavuzkurt, T. (2022). Dijitalleşmenin eğitim denetimine etkisi. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 47(3), 193-210.
- Sahlberg, P. (2011). *Finnish lessons: What can the world learn from educational change in Finland?* New York: Teachers College Press.
- Şahin, S., Elçiçek, Z., & Törsden, R. (2013). Türk eğitim sisteminde teftişin tarihsel gelişimi ve bu gelişim süreci içerisindeki sorunlar. *International Journal of Social Science*, Doi number: <http://dx.doi.org/10.9761/JASSS133>, 6(5), 1105-1126.
- Tan, C. (2017). Teacher performance appraisal and its implementation in Singapore. *Asia Pacific Journal of Education*, 37(1), 1-14.
- Taşer, S. (2010). *Tanzimat’tan Cumhuriyet’e modernleşme sürecinde öğretmen yetiştiren kurumlarda eğitim yönetimi ve denetimi*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Tekin, D. (2020). Eğitimde dijital denetim ve uzaktan gözlem uygulamaları. *Uluslararası Eğitim Teknolojileri Dergisi*, 5(2), 112-125.
- Uğurlu, C. T. (2013). Sanatsal denetim ölçeği geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 1(1), 119-134.